

ARANY ÁGNES

ERŐSZAKOK

ARANY ÁGNES

ERŐSZAKOK

TINTA KÖNYVKIADÓ, BUDAPEST
ATLANTIS-CENTAUR INC., CHICAGO

Borítóterv és illusztráció
Arany Ágnes

© Makkai Arany Ágnes
Dr. Arany Éva

Tinta Könyvkiadó, Budapest
ISBN 963 9372 55 2

Atlantis-Centaur Inc., Chicago
ISBN 1-930902-01-8

Library of Congress Control Number: 2003102257

A kiadásért felelős
a TINTA Könyvkiadó igazgatója
Felelős szerkesztő: Hidalmási Anna
Tipográfus: Temesi Viola
Tördelőszerkesztő: Bagu László

AJÁNLÁS AZ OLVASÓNAK

Ezek a novellák nem konzervatívan szabályosak, de nem is divatosan töredezetek. Arany Ágnes *életművész*, nem abban az értelemben, hogy képessége lenne a szenvedő világban szüntelen boldogságra lelni; ő éppen az tanulta meg, mi módon lehet – minnek a segítségével – megpróbáltatások, sors-viharok és sodortatások közepette mégis megmaradni, célt találni s tapasztalatait másokkal megosztani.

Végig bolyongta a világot, hogy önmagát és sosem feledett kis hazáját is jobban megismerhesse. *Odafigyelt* az emberekre, részvétellel azonosult és ha kellett, határozottan különült el. Írásaiban magatartás-formák, szokások és erkölcsök ütköznek; Európa, Amerika, Ázsia, Afrika tájain bolyongva felfedezi, ami az emberiségben egyetemes, de látja az egyedien érdekeset is.

Szereplői, hétköznapi hősei többnyire nők – a történetek mégsem csak nőkről-nőknek szólnak. Üresfejű, fecsegő-locsogó, pénzes nyugati asszonyok kritikáját adja, s minden szájalma a megálázott, szolgálatú női nemé a keleti társadalmak szokásrendjével szemben.

Arany Ágnes nem a protokoll, nem a felszín szerint ítél: az ő mérlegén többet nyom a csontsovány öreg hindu, aki a haláláig nincstelenségben söpröget, mint a diplomata-feleségek soppingoló tétlensége. Tudja, hogy a tájfun a természet szörnyű csapása, de nem kisebb veszély ennél a gengszterek fenyegető golyózápora között élni. Az ember képes pusztításban lepipálni a természetet! Akik az atombombát ledobták, csak a rosszban lettek kifinomultabbak, mint egykor a barbár hordák voltak. Nemcsak a jóság – de a gonoszság is újjászületik. Olykor semmit sem tanul a vétkes, csak a kínzóeszközeit tökéletesíti.

Forog-forog a Glóbusz; Arany Ágnes értő kézzel forgatja. Egzotikus tájak domborulnak, majd olvadnak síksággá – de ha embert ábrázol, Arany Ágnes mindig közelhajol. Nem a madártávlat, nem repülőgép-magasság vonzza. A kinagyított *részletek* érdeklik. A lélekmélyen zajló apró rezdülések. A látványos botrányszintet ke-

rüli. „Akinek füle van, hallja” üzenetét: a fizikai létezés poklai vagy csilllogó ál-mennyországa mögött szellemi törvények munkálnak, a fájdalmas okozatok felismerése nem elég; az okokat kell megkeresni, önmagunkban, társas-kapcsolatainkban, a nekünk rendelt szélesebb valóságban.

Fikció, szépirodalom ez a javából, de van az írásoknak egy nem kevésbé fontos mellék-funkciója is: híradás az ismeretlen, messzi földekről – szinte útikönyv arról, mi vár ránk, ha a távolba kalandozunk... Megelevenedik a varázslatos idegenség, rokonainkká válnak a formáló – vagy áldozat szerepű, olykor meseszerű emberi lények.

Arany Ágnes *életművész* könyve utazás: befelé, a lélekmélyre, s kifelé, a szeretet után sóvárgó, de még vad világ változatos tájaira.

Jókai Anna

ERŐSZAKOK

– *Á csto Vám?*

– *Mnye cipljáta tabaká i csáj.*

A fehér fityulás büfésnő ide-oda lökdösi a számológépet, kopott fagyócskát, és helyi délies kiejtéssel közli az árat. Jobb kézzel elveszi a pénzt, bal kézzel nyújtja a tányért, s ugyanazzal a közönyös, gépiessé merevedett arckifejezéssel fordul a következőhöz, mint amellyel engem is kérdezett. A válaszokat követő rövid szünet után a fagyók tompa csattogása hallatszik, majd egy szóba összefolyva megismétlődik: *Á-csto-Vám?*

A kis helyiség hideg-zöldre mázolt, meztelen falai, amelyeket még a szokásos Lenin-idézetek sem díszítenek, ridegségükkel tünnetnek, és még ők is tartózkodásra ösztönzik a vendégeket, akik tányérjukra hajolnak és szótlánul, sietősen esznek. Az asztalok sárga műanyag lapjának meleg tónusa, s a beszűródő napfény játékos pásztái igyekeznek feloldani a hűvös hangulatot, de az átutazóban járó vendégek nem ismerik egymást; hiába vonja a nap sugara a melegség hídját közéjük, az ismerkedés vágya nélkül nem képes enyhíteni társas magányukon.

Délidőben az asztalok mind foglaltak, és végigtekintve a helyiségen jó hatvanas férfi mellett találok szabad helyet. Hajának sötét szála ezüstökkel keverednek, arcvonásai azt a nyugodt méltóságot tükrözik, amely mögött egy számtalan nehézséget leküzdött élet bizonyos bölcsessége rejlik.

– *Mózsno?*

– *Pozsál'szta, pozsál'szta!* – udvariaskodik szögletes mozdulatokkal.

Amint a laposra préselt fokhagymás csirkébe belekóstolok, étvágyam egyszeriben megcsappan, s egyre vontatottabban, egyre kényszeredettebben harapom a következő falatokat. A férfi velem szemben ül, és most alig leplezett mosollyal kérdezi:

– Jobbnak képzelte, ugye?

– Hát igen.

Villámmal megbökdösöm a rágós, sötét húst, és a szegény szárnyas korát mérlegelve átvillan agyamon a fiatal orosz meg a

vén feleségéről szóló vicc csattanója: „De hiszen... ő még látta Lenint!”¹ Vajon mit szólna asztaltársam, ha elmesélném neki? Merne-e nevetni? Vagy felháborodottan a szovjet nép ellenségének nevezne? Az amerikaiak csatlósának? Vajon mit rejt ez a nyugodt külső? Megalkuvást? Beletörődést? Elvi hűséget? – és amint kérdéseim háttéréből lopva rápillantok, kíváncsiságomra a hallgatás biztonsága telepszik. A beálló csendet udvarias érdeklődéssel töröm meg:

– És a maga süteménye milyen?

– Elmegy – mondja a férfi a megszokás nyugodt tárgyilagosságával. Szavaimban azonban észreveszi az idegen hangsúlyt, és tekintetét rám szegezve hozzáteszi:

– Maga nem idevalósi.

– Nem. Magyar vagyok – mondom mintegy gombnyomásra, minden gondolkodás nélkül a gyakran ismételt szöveget. Meglepődve figyelek fel saját hangomra, amely egész lényem részvétele nélkül olyan idegenül hangzik, mintha valaki más beszélne.

– Egy magyar vállalat tolmácsaként dolgozom itt a Szovjetunióban már nyolc hónapja. Hűtőtárolókat építünk gyümölcsnek meg zöldségnek Krasznodár környékén.

– És hogy tetszik nálunk? – kérdezi a férfi, miközben fölényes arckifejezése elárulja, hogy a válasz felől nem lehetnek kétségei.

– Nagyon érdekes errefelé az élet – mondom kitérően. Elhallgatom mindazt, ami zavar, s inkább a meredek sziklák közt eredő Labára gondolok, amelynek Pszebaj környékén még olyan hirtelen a sodrása, hogy a testes farönköt gyors papírhajóként úsztatja a hátán, és pillanatok alatt tünteti el a szemünk elől. Eszembe jut a távolban örökké havas csúcaival sziporkázó Kaukázus, amint a déli nap körbetáncolja fehér palástját, és tüzes sugarait a hópelyhek dermedt józanságába fojtja. A világmindenségből érkező erőt

¹ Három fiatalember iddógál együtt: az egyik francia, a másik amerikai, a harmadik orosz. Mindegyiknek öreg a felesége. „Te miért vetted el?” – kérdezik a franciát. „L’amour, l’amour, nálunk csak ez számít.” „És te, Jimmy?” – kérdezik az amerikaiat, – „Nálatok nem olyan fontos a szerelem.” „Az igaz, de Nancy milliomos!” „Aha! De te, Iván, miért vetted el a Nyinát, amikor nálatok a szerelem nem számít, pénz meg úgy sincs?” „De hiszen... ő még látta Lenint!”

a hegy magába fogadja, és titkos zugai törékeny, átlátszó kristályokat teremnek. Mintha látnám őket, de csak ennyit mondok:

– Gyönyörű a táj.

– Tudja, mi a fantasztikus benne? Nemcsak tényleg gyönyörű, de ragyogó a termőtalaja is – egészsíti ki szomszédom, és óvatosan kortyolgatni kezdi a forró teát.

– A csernozjomról azt állítják, hogy a világon a legjobb – gondolok vissza régi földrajzórák tananyagára. – Nemrég tenyerembe vettem egy rögöt, és jó alaposan megnéztem. Nem vagyok agronómus, de annyit látok, hogy ez a föld valósággal kristályosan fekete. Érdekes viszont, hogy Krasznodár közvetlen környéke annyira agyagos.

– Igen, igen – kezd emlékezni –, a háborúban még a tankok is beleragadtak.

– Elhiszem – bólogatok meggyőződéssel. – De tudja mit szeretnék igazán megismerni? A Kaukázus közvetlen környékét, és az ott élő sok kis nemzetiséget, akiknek a legendáiról Puskin meg Lermontov írt.

Asztaltársamnak felcsillan a szeme, és a költő soraival felel:

*Pecsálnij Démon, duh izgnányja,
Letál nad grésnoju zemljój, ...²*

Sor sort követ, s amint az Istentől elrugaszkodott angyal a hófödte Kazbek csúcsa, a Darjál, a Terek csíkja fölött repül, szomszédom tekintete, hangja mintha a szeme előtt elvonuló képbe olvadna. Végül már nem is mondja, hanem éli a verset. Látom ezt a hirtelen változást, és úgy érzem: a költészetten keresztül e hatalmas föld lelke beszél hozzám a végtelen sztyeppe időtlen változatlanságán, az erdők zöld tengerén keresztül. A versek ritmusával, anyanyelve zenéjével öntudatlanul is valamilyen magasabb rendű lényt szólaltat meg, amely a szó ősi erejével, dallamával mintha enyhítené a szenvedést.

Szomszédom a költemény legszebb részeit kívülről tudja. Most hátrébb húzódkodik a széken, és tekintetét az ablak mögötti tájra emelve fejezi be:

² „Mogorva Démon kósza lélek / Röpült a bűnös föld fölött...”

*V prosztránsztve színyego efíra
Ogyín iz ángelov szvjatíh
Letyél na kríljah zolotíh,
I dúsu grésnuju ot míra
On nyosz v objátyijah szvoíh.³*

Tamara lelke a Démon csábításának áldozata lett, mégis arany-szárnyú angyal viszi fel féltő öleléssel a tiszta kék égbe... Elnézem asztaltársamat, a benne végbement változást, és arra gondolok: ez az ember mélyen vallásos. Templomba talán sose jár, de a költészet gyöngyszemei hozzásegítik, hogy megtalálja amit keres. Templomba járni? Hiszen száz kilométerekre sincs templom, pedig az irodalomból tudom, milyen vallásos volt ez a nép. Nem épített karcsúan égbetörő tornyokat, hanem hagymakupoláival az eget hozta le a földre, s lelkében eszerint élt.

A szomszédos asztal mellől egy Komszomol-jelvényes fiatalember teljes leplezetlenséggel figyel bennünket. Mások ránk-ránk néznek, és észbe kapva „*Á csto Vám?*” meg a fagolyócskák csattanását követő pillanatnyi csendben a szokásosnál hangosabban jegyzem meg:

– Bizony, nagy költő volt Lermontov.

– Az – hagyja rám asztaltársam, aztán hallgatunk.

Eközben elfogyasztja a süteményét, kiissza a teáját, én meg csak elrágom valahogy nagy étvágytalanul a csirkének mondott tyúk meghatározhatatlanná préselt részét.

– Látom, nem ízlett a csirke – jegyzi meg a férfi –, pedig ha tudná milyen finoman készítette az édesanyám! Ha élne, esküszöm, megvendégném magát. Tudja mit? Ma este együtt ehethetnénk, ha nem is finomságokat. Meghívhatom?

Meglepetten nézek rá, ő biztató tekintettel válaszol, majd összehúzza a szemöldökét, mintha rádöbbenne valamire, s gyorsan hozzáteszi:

³ „Az étert egy szent angyal járta. / S hogy útján arra érkezett, / Aranyszárnyát szélesre tárta / És gyengéden karjába zárta / A lánylelket, mely vétkezett...”
A démon. Radó György fordítása, Lermontov: „Válogatott költemények”, Európa könyvkiadó, Budapest, 1957.

– Most jut eszembe, még be sem mutatkoztam. Elnézést! Borisz vagyok, Borisz Nyikolájevics Puzirkin – és átnyújtja kezét az asztal fölött.

– Ágnyésza.

– Tudja mit, Ágnyésza? Ma ötre néhány kolléga jön hozzám. Eszegetünk egy kicsit, iszogatunk egy kicsit, társalgunk. Kedves lenne, ha velünk tartana. – Aztán még sietve hozzát teszi: – Egy hölgy is lesz a társaságban.

Meglepődöm ugyan, de megbántani nem akarom; inkább elodázom a választ:

– Köszönöm a meghívást. Később felhívom, jó? Hányas a szobája?

– A harmincötös.

Erőltetetten közömbös pillantást vetek a még mindig bennünket figyelő Komszomol-jelvényes fiatalemberre, és felállok.

– Remélem a közeli viszontlátásra – mondja asztaltársam a kezét nyújtva.

* * *

Lemegyek a második emeletre. Állandóan figyelmeztetni kell magamat, hogy a tizenhatosban lakom, amióta egy hete visszajöttem Mosztovojéból. Előtte a tizennégyes szoba volt az enyém, s már néhányszor benyitottam oda, mivel a szállodában csupán kétfajta kulcs létezik. Az egyik a páros oldalt, a másik a páratlant nyitja. A folyosó, ahová az előrelátó ellenőrzési szándék a tartósan itt lakó külföldieket helyezte, most csendes. Nem láttam Wernert meg a többi nyugatnémet ismerősömet egész héten, és nem is hallottam felőlük. Valahogy nyomuk veszett. Asztaluknál fent a „karzaton” – ahogy mi magunk között nevezzük – a minap is orosz tiszték ültek, mert akárki nem ékezhet ott, ahonnan lelátni az egész teremre, a zenekarra. Miért is kellene tudnia az egyszerű polgárnak, mit tálalnak a külföldieknek, meg a náluknál egyenlőbbeknek ebben az agyonkoptott nagy egyenlőségben? A *Kavkáz*, azaz a „Kaukázus” étterem csak hét után nyit, de a kiküldetésben lévő belföldi szállóvendégeknek amúgy is túl drága, így jobb híján a kis büfé hideg ételeire szorítkoznak, és forró teával pótolják a levest.

A város legelőkelőbb szállodájához illően az étteremben a választék büszke hat oldalra terjed az étlapon.

– Milyen levesük van? – kérdeztem néhány nap itt tartózkodás után a habosan kövér felszolgálónőt.

– *Kubányszkij borscs* – hangzott a felelet. Elkeseredtem.

– Már megint? – Rövid vállrándítás volt a válasz.

A szakácsnak mindegy, ő csak a tervet teljesíti, de a háziasszonyok a sajátjaikról gondoskodnak – okoskodtam magamban, és érdeklődni kezdtem:

– Elárulná, mit főzött tegnap a családjának?

– *Kubányszkij borscs*-ot.

– És tegnapelőtt?

– *Kubányszkij borscs*-ot.

– Jó, de mit főzött azelőtt?

– *Kubányszkij borscs*-ot – mondta szenvtelenül.

A második fogással sem jártam jobban. Alig kapni valamit ezen a természettől nagylelkűen megáldott vidéken, ahol az ásó nyomán zsíros-feketén fordul ki a talaj, tele a föld minden erejével. Már áprilisban bőven árad a napfény, és az éjszakai esők hús reggelekről, meg élettől duzzadó palántákról gondoskodnak. De kevés a palánta, hiányoznak a serény kezek, és a nap a felszántatlan, bevetetlen földeket süti. Az ember szeretete nélkül a föld pedig csak pozsgás gyomokat terem. Durván pöfög, hörög a traktor, csak azzal törődik, hogyan hazudhatna bő termést a következő ötéves tervbe, és a filmhíradó forgatói káromkodva buzdítják mosolygásra a nap tikkasztotta aratómunkásokat. A híradó elvonul, és a politikusok – zárt ajtók mögött – tengerentúli búza vételéről tárgyalnak, majd a propagandagépezet sikeres munkája nyomán büszkén közlik velem a falusiak, hogy ez évben is ők látják el kenyérrel Amerikát.

– Tényleg ti szállítottok búzát az Egyesült Államoknak? – kérdezem hitetlenkedve.

– Ugyan bizony ki más? – hangzik a meggyőződésből fakadó magabiztos válasz. Elnézem az egyszerű, nehéz sorstól ráncos arcokat, a csodálkozó tekinteteket – és gondolataimat magamba fojtva hallgatok. Igaz, bőven akadnak olyanok is, akik a szocializmus vezető államában kitermelt felsőbbrendű ember pökhendiségével dicsekszenek, Amerika ellátásával kérkednek, és olyankor, ha nehezemre esik is, biztonságom érdekében ismét csak hallgatok.

* * *

– Többen elégedetlenek, pedig most jó dolgunk van – árulta el egyszer bizalmasan a háziasszonyunk Mosztovojében, amikor kettesben maradtunk a konyhában. – Hruscsov alatt két-három napig is sorba álltunk kenyérért, aztán kaptunk, ha kaptunk. De amióta Brezsnyev a Párt első titkára, legalább ebben nem szenvedünk hiányt, de nem ám! – bizonygatta, miközben göcsörtös ujjával az ebédhez való apró krumplit válogatta.

Ez a ráncos, koravén asszony tudta miről beszél: hat gyereke közül egy sem érte meg a harmadik születésnapját.

– Túl gyengék voltak az élethez – magyarázta nekem.

– Nem vitte őket orvoshoz? – csodálkoztam. Az öregasszony türelmesen végignézett rajtam, aztán tagoltan, lassan kiejtve ismételte meg a kérdést:

– Or-vos-hoz? Nem is tudom, hol volt orvos... tán vagy öt faluval arrébb... hogy is juthattam volna el oda? Nem volt itt se szekér, se ló, csak katonák. Hol a fehérek jöttek, hol a vörösök... tudja a csuda, tán még zöldek is voltak közöttük. De mind csak vitte a miénket, amíg semmink sem maradt. Fakérget, meg füveket ettünk, bizony... az emberek meg négykézláb másztak a gyengeségtől, amíg fel nem fordultak... hullák feküdtek mindenfelé az utcákon. – Szemei elrévedeztek, mintha most is látná őket. – De nehéz volt, de szörnyű nehéz volt! – tette hozzá sóhajtva az emlékek súlya alatt. – Aztán meg jött a világháború, akkor azért nem volt mit ennünk... – Tompa szemekkel nézett a múltba, egymásra préselt ajkakkal hallgatott egy darabig, majd visszatért a jelenbe, és hozzám fordulva megszólalt: – Hát nincs most jó dolgunk? Tán nem megy jól a sorunk? Hiszen sosem fogy ki a kenyér a boltból! Egyesek mégis elégedetlenkednek... Ej, ej, nem igazságos ez így! – méltatlankodott halkán maga elé mondva a szavakat, miközben vizet engedett a krumplira.

* * *

Öt felé eszembe jut Borisz meghívása, és odatelefonálok. Valahogy nem vágyom újabb levélírással vagy olvasással töltött magányos estére, és nincs erőm a Nagy Vezér dicséretének zsákutcájában toporgó rádiójátékok meghallgatására sem. Az újságot megérkeztemkor hanyagul az ágyra dobtam, s az olcsó papír most ott

sárgállik négyrét hajtva a fehér ágyteritőn. Még kézbe sem vettem, és mégis tudom, hogy a szálkás betűkön átdohog az ideológia, és az istenített vezér nevét egyedül csak az időjárás-jelentésből hagyták ki. A lap mégis elfogy dél felé – jelentik leplezetlen büszkeséggel a hivatalos szervek –, és növelik a példányszámot a lakosság nem kis örömeire, hiszen az egyetlen, mindenütt olcsón hozzáférhető csomagolópapírként csakis a napilap jöhet számításba. A vásárlók magukkal hozzák a *Pravda*-t, tölcser alakúra formálják, és kristálycukrot méretnek, laposan kiterítve meg szárított halat vagy kenyeret csomagolnak bele a mosztovőjei kis élelmiszerboltban.

„Nálunk a legjobb, ugye?” – hallom gyakran a kérdést. Hányszor szeretném megmondani: becsapnak benneteket. Szeretném elmondani a hazugságból kihántott, rejtett igazságot, de az őszinteség Szibéria árnyékában különösen veszélyes annak, aki maga is a szocialista táborból érkezett.

Csupán egyszer, egyetlen egyszer szegtem meg hallgatásomat: életemről, nyugati utazásomról a valóság képét vázoltam fel Szásának, a kedves, fiatal orosz mérnöknek egy nyári mosztovőjei estén. Elgondolkodott, elkomorodott, valósággal magába roskadt. Éjjel aztán ajtó csikorgására rezzentem fel, s amint a lámpát felkattintottam Szása zavart arcát pillantottam meg.

– Ágnyésza! – kezdte olyan sírós hangon, hogy meresztgettem álomtól fátyolos szemeimet, valóban őt látom-e. – Ágnyésza! – ismételte meg. – Most azt mondd meg, mit tegyek, hogyan éljek itt tovább?... Egész életemben azt mondták..., és én persze el is hittem, hogy a szovjet nép a leggazdagabb, a legszabadabb, a legboldogabb ezen az egész földkerekségen... Soha nem beszéltem még idegennel, és soha mást sem hallottam... Amikor meséltél nekem, néztem a szemedet, néztem az arcodat, és tudom, hogy az igazat mondtad... Engem eddig becsaptak, de érzem, hogy te nem hazudtál... Azt is látom, hogy a holmijaid szebbek és jobbak, mint amilyeneket nálunk kapni... Nem tudok elaludni! Azt szeretném tudni tőled... egyedül csak azt... hogyan éljek ezután. Hogyan éljek tovább? – és erős, izmos alakja kérdőjellé görnyedt az ajtóban. Felültem az ágyban; az elzavart álom helyén csak ürességet éreztem. A nyitott ablakon hűvös simogatásával áradt be a nyári éjszaka, s a körülzúzó légáramlattól meg a levegőben remegő

gyötrődő hangtól libabőrös didergés fogott el. Szása tétova léptekkel közeledett hozzám, megfogta a takarón pihenő kezemet, és meleg leheletét éreztem, amint megcsókolta. Akár egy tanácstalan, feldúlt gyerek, sűrűn pislogott, és amint oldalvást megpillantottam zavartan lehorgasztott fejét, láttam, hogy a sírás fojtogatja.

– Most késő van, holnap majd beszélünk róla. Menj szépen aludni – mondtam számomra is meglepő, vigasztalóan anyai hangon.

Szása mélyen lehajtott fejjel lassan elindult, majd eltűnt az ajtóban, s amint maga mögött behúzta, rugózva pattant a zárban a fémmnyelv. Eloltottam a lámpát, és a sötét szoba magányában együtt keseregtem Szásával. Hibát követtem el: megosztottam az igazságot egy ártatlan lélekkel. Mintha csupa kedvtelésből kagylók kiizzadt szenvedésének ezüstösen csillogó fényét hajítottam volna olcsó hamisítványok közé, hogy tiszta ragyogásával az igazat, a belülről áradó szépséget sugározza. Szása megpillantotta, és magába fogadta. De szétdúltam a lelke békéjét! Az igazság erejével kínozom... hisz mivel is vigasztalhatnám? El nem vihetem magammal; itt kell leélnie az életét... Figyeltem a falu éjszakai csendjében az elnyújtott kutya ugatásokat, és szégyelltem magam, amiért nem hallgattam.

Másnap reggel Szása korán elhagyta a házat, és amikor este a konyhában összeakadtunk, kínosan kerülte a tekintetemet, kerülte a társaságomat. Harmadnap elutazott, s én mintha megkönnyebbültem volna. Többé nem találkoztunk, és én sokszor szenvedtem a mindent elárasztó hazugságtól, de hallgattam. Hallgattam kíméletből, hallgattam önvédelemből, és ha Szása eszembe jutott, úgy gondoltam rá, mint az igazság beavatottságában fogoly testvéremre.

* * *

Öt órakor felmegyek Borisz szobájába, ahol már összegyűltek a vendégek.

– Pjotr Alekszándrovics – mutat be idős nyugdíjas barátjának. – Véra Mihájlovna – és kezet nyújtok az émelygős *Vörös Moszkva* kölnivel megöntözött mérnöknőnek. – Ez pedig a mi kedves Viktor Pávlovicsunk – mutat a harmincöt körüli zömök, kövérkés férfire. Az asztalon kisimított papíron kolbász, felvágott, s az elmaradhatatlan vodka.

Külföldi létemre nyilvánvalóan én állok az érdeklődés központjában, s a „Hogy tetszik itt nálunk?” kérdésre elmondom mennyire szokatlanok számomra az ország méretei, hisz az egyik végében negyven fok meleg van, a másikban meg negyven fok hideg.

– Szeretném beutazni ennek az országnak minden szép csücskét – mondom.

– Mi is! Mi is! – lelkesednek.

– Erre inni kell! – indítványozza Borisz, és az üveggel poharam felé közelít.

– Elnézést, de nem tudok vodkát inni – szabadkozom bocsátnakérően, mert attól tartok, hogy nemzeti italuk visszautasítását sértésnek veszik.

– Az lehetetlen! – csodálkoznak.

– Valahogy nem bírja a gyomrom – magyarázkodom.

– Akkor csak egy picit hadd töltsék – kérlel Borisz –, csak annyit, hogy a barátságára koccintani tudjunk.

„Ha összeszedem magam, talán nem árt meg” – gondolom, és megköszönöm. Ezek tanult emberek, mértékkel bánnak az alkohollal, nem úgy, mint a szerelőink, akik vizespohárba töltik a vodkát, és egyetlen hörpintéssel fenékgig isszák.

– Ha egy szuszra lehúzzátok a pohár egész tartalmát, nem is élvezhetitek a vodka ízét. Minek isztok? – kérdeztem egyszer őket, amint brigádvezetőjük keserves hasfájással fetrengett a szerszámkamra sarkában.

– Úgy beszélz erről, mintha káros szenvedély lenne, pedig ez a mi nemzeti büszkeségünk – jelentette ki az egyik munkás önérzétesen.

– Jobbat nem találtak? – vettem ellen.

Nemegyszer tapasztaltam, hogy a vodka fogyasztását szertartássá magasztosítják a hosszadalmas és cikornyás pohárköszöntők, de Borisz most szóvirágok nélkül egyszerűen csak a népek barátságára emeli poharát. Szózott uborka darabokat harapdálunk az italhoz, kolbász- meg szalámiszeleteket. Vendéglátóm Budapestről kérdez; a társaság egyetlen tagja sem járt még külföldön. Negyedóra sem telik bele, s felfordul a gyomrom. Nem tagadhatom le, látszik rajtam. Szélesre tárják az ablakszárnyakat, Borisz forró teát hoz a büféből. Kortyolgom, és ez valóban segít.

Hat óra felé oszlani kezd a társaság. A kövérkés, tagbaszakadt férfival együtt megyek le a lépcsőn, s közben elmeséli, hogy tősgyökeres krasznodári, és fontos állást tölt be a Városi Pártbizottságon.

– Ismer valakit a Tanács Szállodaigazgatási Osztályán? – teszem fel a kérdést.

– Nem lehetetlen... hadd gondolkozzam... de miért kérdi?

Közben az ajtóhoz érünk, és megállunk.

– Szeretnék továbbra is itt lakni, hogy az esti egyetem irodalmi előadásaira jár hassak. Nekem napi két rubel negyvenet számolnak a szobáért, míg a szovjetek kiszállásnál csak hetven kopejkát fizetnek. Félek, hogy a vállalatom nem fogja továbbra is állni a költségeket, mert Agronómban, ahol dolgozom, már majdnem kész az új munkásszállás.

– Értem. Azt akarja, hogy magának se számoljanak többet, mint a szovjeteknek.

– Pontosan. Annyit hangoztatják a szocialista testvériséget, hogy tehetnének is érte valamit. Miért kell nekem annyit fizetnem, mint a kapitalistáknak? Magyarországon csak egy szállodaár van. Mindegy, ki honnan jön, ugyanazt fizeti – mondom méltatlankodva, noha tudom, hogy az itteniek nincsenek kritikához szokva. Abban is biztos vagyok, hogy nekem – külföldi mivoltomra való tekintettel – ennyit még elnéznek. A férfi összevont szemöldökkel tekint rám, aztán megenyhül:

– Megadom a telefonszámomat, hívjon fel pár nap múlva.

Papír és toll csak a szobámban van. Kinyitom az ajtót:

– Parancsoljon.

A férfi leül az íróasztalhoz, és felírja a címét, telefonszámát, majd pillantása a kávéfőzőre esik.

– Kávézni szokott?

– Mi magyarok ritkán teázunk. Megkínálhatom? – és amíg a kávé készítem, az eltérő népszokásokról beszélgetünk. Társalgásunk a felületesség szintjén mozog, vontatott. Fáj a gyomrom, és remélem, hogy a férfi elbúcsúzik, mihelyt felhörpinti a kávéját. Elveszem tőle az üres csészét, s ahogy a közelében állok, megfogja a kezemet.

– Akarlak – mondja egyszerű közvetlenséggel.

– Tessék? – kérdezem azzal a szent meggyőződéssel, hogy rosszul hallottam.

– Akarlak – ismétli meg határozottan.

Másodpercekbe telik, amíg szavainak tényleges értelme eljut a tudatomba. Érzem, hogy előnt a pír, és minden emberi önérzete-
met ebbe a három szóba sűríttem:

– Én viszont nem!

– Akkor is akarlak! – lovalja bele magát egyre inkább, és nem ereszi a kezemet. Feláll, elkapja a másik karomat, és egyetlen rán-
tással maga felé fordít. Most szemtől szemben állunk, és világo-
san felismerem, milyen iszonyatos változás megy benne végbe. Szemei az áldozatát kereső ragadozó ösztöneit tükrözik, s mind-
ez olyan mély, olyan gonosz, hogy megértem: ez a bestiává válto-
zott ember akár ölni is képes. A félelemtől egy pillanatra elszáll
minden erőm. Kiabálhatnék, valaki csak meghallaná, de érzem,
egész biztosan érzem, hogy életemmel fizetnék érte, ha megten-
ném. Vaskos kezeivel összeszorítaná a torkomat, hogy többé egyet-
len hang se jöjjön ki rajta. Tekintete most olyan iszonyatos erőt
tükröz, mintha szuggerálni akarna, s én megértem, hogy itt se kö-
nyörgés, se semmi más nem segít, és hogy még sohasem voltam
ilyen veszélyben. Menekülni próbálok. Ráncigálni kezdem a ka-
romat, a kezemet, de a férfi testsúlya jó kétszerese az enyémnek,
és tudom, hogy ebben az egyenlőtlen küzdelemben nincs sok esé-
lyem. Dulakodunk; felborul a kávéfőző, kiömlik a zacc az íróasz-
talra, lesodrom a könyveket, felborul a szék, s az éjjeliszekrényről
beesik a lámpa az ágy és a fal közé.

– Ki kell mennem – lődítom, hogy az ajtó közelébe juthassak,
de a férfi elállja a bejáratot. Hirtelen megfordítja a zárban a kul-
csot, majd elkapja a vállamat, s egyetlen mozdulattal az ágyra lök,
míg én nem akarom elhinni, hogy mindez velem történik, és min-
den pillanatban arra várok, hogy felébredjek ebből a lidércálom-
ból. Ehelyett azonban lihegve rám mászik. Ekkor már biztosan
tudom, hogy nincs menekvés, és ebben a pillanatban egyszer csak
eszembe jut Paul bácsi.

Érettségi után, a harmincas évek elején hagyta el Pestet a *Nu-
merus Clausus* törvény idején. Párizsban járt egyetemre, megnő-
sült, és nagy családja miatt évtizedekig nem látta szülőhazáját, de
amint egyszer visszatért, megrohanták az emlékek, s ettől kezdve
gyakori vendég lett. Bennünket mindig meglátogatott, s hamaros-
san családtagként kezeltük és szerettük. Paul bácsiból üdítő mó-

don hiányzott a harag, a megvetés, és mélységes emberszeretetével párosuló megértésével előbbre járt valamennyiünkknél.

Egy nyári délután a Balaton felé tartottunk, amikor a háborúban átélt emlékeiről kezdett mesélni. Akkoriban vidéken élt, s a német megszállás alatt egy nap érte jött a rendőrség, és bevitte az őrsre. Ott tartották két napig, aztán bebörtönözték.

– Hogy bírta ki? – kérdeztem, miközben elértük a tavat, és megmártóztunk a vízben.

– A rendőrőrsön nagyon kellemetlen volt – emlékezett vissza –, az éjszakát egy keskeny fapadon töltöttem. Az egész helyiségben hemzsegték a patkányok. A börtönben legalább irtották őket.

– Hogy lehetett mindezt elviselni? – kérdeztem újfent.

– Csak úgy, hogy én magam közben máshol jártam. Nem voltam ott.

Most én is elmenekülök. Egyetlen szempillantás alatt ezer kilométereket teszek meg, s ott állok a Balatonban. A nap ráérős lassúsággal ereszkedik a látóhatár szélére; déli izzásába alaposan belefáradva most csak szelíd sugarait küldi a tájra, s a páráskéken pihenő Badacsonyi szőlőkertjein túl arany hidat bocsát a tó nyugodt felszínére. A távolban fürdőzők lármája elhal a levegő párnáin, és én csendes csobbanással merem tenyerembe a bársonyos vizet. Kezem nyomán kis, kerek hullámok keletkeznek, de a nap sugarai átbukdácsolnak rajtuk, és a víz felszínéről szikrákat szórnak a szemembe. A parton mozdulatlanok a fák koronái, és a zajos, felhevült nap után tikkadtan, csendesen száll le a kék egü nyári este.

Paul bácsi mellett áll, de most mindketten hallgatunk. Nézem a hidat, nézem a zöldes vizet, a Badacsonyi legyalult kúpját, és érzem, hogy a különös, mélységes nyugalom belőlem árad, belőlem terjed szanaszét minden irányba, mígnem átfogja az egész tájat. A víz, az aranyhíd, a ködös derengés megértően átveszi, és saját nyugalomával táplálja az én békémet. A csend emberfelettivé nő bennem ... már csak benne létezem. Az aranyhíd hozzám vezet, és én könnyedén keresztül tudnék lépni rajta, egyenesen bele a hegyeken túli vöröses korongba. Minden lehetséges, hiszen nincs testem, nincs nevem, mert már csak csenddé sűrűsödött nyugalom vagyok... közvetlen rokonom a hullám, a fény... Feloldódnék mindebben, ha valami csodálatos erő össze nem tartana, el

nem határolna mindattól, ami körülöttem létezik. Önmagam biztos tudata lebeg a víz fölött, szövi át a bennem élő csendet, s így én mégis én magam maradhatok, pillantásommal simogatva a sárga, szóródó parti homokot, s a némán belé fulladó tavat.

Elégedett bőfögés hoz vissza a jelenbe. A férfi mellettem karjait ropogtatva kinyújtózik, aztán kényelmesen elhelyezkedik az ágyban. Óvatosan, mozdulataim erejét a rugalmas matrac ellenállásába rejtve, majdnem milliméterről milliméterre húzódkodom arébb, hogy teste az enyémet ne érinthesse. Már egészen a matrac szélén vagyok, amikor a peremen megcsúszik a kezem; a férfi erős mozdulattal elkapja a karomat, és visszahúz. Befelé sóhajtok, hogy körülöttem meg ne rezzenjen a levegő, miközben egyetlen gondolat dobol az agyamban: menekülni! A férfi tudja ezt, és kövérkés ujjai kapocsként szorítják a karomat, amely most zsibbadni kezd.

– Fáj! – mondom kurtán, s a szorítás valamelyest megenyhül.

A férfi egyszer csak beszélni kezd. Hallom a hangját, de szavai csak a levegőben keringenek, mert tudatom minden zugát a szabadulás gondolata foglalja el. Hallgatásomat valamiféle néma együttérzésnek könyveli el, mert szavainak ritmusa mind egyenletesebb formát ölt, s már kérdéssel fordul hozzám:

– Hát nincs igazam?

– De – hagyom rá, és érzem, hogy az egyedül lehetséges helyes választ adtam.

Meg kell nyernem a bizalmát! Meg kell nyernem, csak hogy végre elengedje a karomat, és én felugorhassak az ágyról. Figyelni kezdek. A munkájáról beszél.

– Komoly pozíciód van – fűzöm hozzá erőltetett természetességgel, s közben úgy dobol a szívem, hogy még az agyamban is lüktet, és félek, hogy ő is meghallja. Aggodalmam alaptalan, mert a férfi már öntelt gondolatainak rabja, s szavaimat elkapva komolyan „igen”-t mond, majd pillanatnyi szünet után ismét gondolatok sokasága árad belőle. Számomra ártatlannak ítélem a szöveget, s hogy bizalmát biztosan elnyerjem, időnként helyeslően behümmögök, sikeresen álcázva a belém zárt iszonyatot. A férfi pedig véget nem érően beszél, s énbennem minden sejt megfeszülve csak arra vár, hogy eljőjön a szabadulás pillanata. Hallom a hangokat, amelyek figyelem nélkül értelmüket veszítve csak lefelé cikáznak a hangsúly és a mondatvégek között vergődve. Még

világos van, de a mennyezet és a fal élénél már szürkésen sötétülnek az árnyak, s az ablakon túl egy letört falevél egyetlen, cérnavékonyágú roston lógva az ágon ide-oda pörög a könnyű szélben, mintha csak félelemtől szaggatott lélegzetem ritmusára mozogna.

Egyszer csak megakad a szóáradat, s a férfi elengedi a karomat.

– Most! – gondolom, de máris erős kezekkel ragadja meg a vállamat, arcát az enyém közelébe fordítja, s belőlem az iszonyattól újfent minden erő kiszáll, amint felfedezem szemeiben azt a nemrég megismert, az embert állattá alacsonyító tekintetet. Egész mi-volta a visszafojtatlan szenvedélybe süllyed, amelynek kielégítése az egyetlen cél; csak az a pillanat létezik, amelyet a feszültség és az elernyedés határol be. A férfi teljes súlyával rám veti magát. Fejét oldalra lököm, hogy belefúródjék a párnába, s a testemet koncként otthagya ismét elmenekülök.

Egy pók tapogatódzóan lassú léptekkel szeli át a mennyezetet a fejem fölött, a sarokban feszülő sűrű hálójába igyekszik. Erről eszembe jut az őszi levegőben sodródó ökörnyál, s máris kint vagyok egy erdő övezte tisztáson a Mátrában, mint egyszer régen. A föld hepehupás, és a hosszú, karcsú fű hullámokba sodródva hajlong kupacra föl, kupacra le lándzsáját vagy élet mutatta, amint a szél fújja. Színes fejdíszükkel bólogatnak a virágok, hámlott kalapú barna gomba lapul a bokrok védelmében, s az ágak lendületükkel kikerülnek, nehogy megkarcolják. Felfordítok egy követ, s a fény híján fehér, csenevész fű, meg a korhadó fadarabkák közül bogarak bújnak elő a nyirkos talajon. Sok lábukkal futni kezdenek. A szél halk susogással fújja a fűvet, s az ezernyi szálának zizzzenésével felel. A domboldalon leszaladva a szél most friss lendülettel kap a fák ágaiba, s azok mind-mind a maguk módján válaszolnak. A sima törzsű vékonyka fa hajlong, leveleinek ezüstös fonákját mutatja finom rezgés hangját hintve a levegőbe; a nagy, kérges törzsű tölgy háborítatlanul áll, cakkos, kemény erezetű levelei egymáshoz s az ágakhoz verődve finom koppanást hallatnak; a mellette lévő fa elsárgult levelei mintha összesugdosnának, s az általános zúgásban-búgásban én mégis tisztán, külön-külön hallom a közeli fák magastól a mélyig terjedő hangját, leveleik kórusát. Egyre biztosabban érzem, hogy be lehet hatolni a fák, a tisztás belső törvényeibe a közöttünk lévő hasonlóság és végső

együvé tartozásunk folytán. Fúj, fúj a szél. Hallgatom, és mintha felemelkednék, egyszerre csak felülről látom a hullámzó tisztást egyetlen nagy, szélesen kitérülő képben. Nézem, nézegetem...

A férfi elengedi a vállamat, lemászik rólam, és arcát még mindig hason fekve a párnába fúrja. Kezem egyetlen lendületével le-simítom a szoknyámat, s a karom megáll a combomon nyugodva. Nem merek mozdulni, mereven bámulom a mennyezetet. A pók most nyugodtan ül hálójában az esti zsákmányra várva, az árnyak pedig egy tónussal sötétebbnek tűnnek a szegletben.

A másodpercek végtelenségükkel lüktetnek bennem. Nyelek egyet, de még mindig nem merek megmozdulni: félek, hogy a férfi ujjai ismét kapocsként fonódnak majd a karomra, és magukhoz rántanak. Várom – nem szabad elhibázni a mozdulatot! A férfi még mindig nyugodtan fekszik. Szemem sarkából látom, amint megvakarja az orrát, s rám sem hederítve ismét belefúrja fejét a párnába. Visszafojtom a lélegzetemet. Még néhány másodperc, és végre felugrom az ágyról, repülök az ajtóhoz, gyakorlott mozdulattal elfordítom a kulcsot, s egyetlen szökelléssel máris a folyósón vagyok. Meztláb futok végig a durva szövésű bordó szőnyegen, ki a felvonó körül kanyargó, szürkére festett lépcsőkhöz. Hátra se nézek. A hallba jutva meg sem állok a porta magas pultjáig. Megkapaszkodom a szegletébe, s a lendülettől még mindig előre-hátra inogva mély lélegzettel próbálok magamhoz térni. A porta személyzete gyakran változik, s a most kérdően arcomba tekintő nőt nemigen ismerem. Rekedtes hangon megszólalok:

– Kérem, hívja a rendőrséget! Megerőszakoltak!

– Mi történt? – kérdezi a nő hitetlenkedve.

– Megerőszakoltak – ismétlem meg.

– És hol van a férfi?

– Valószínűleg még a szobámban.

A portásnő odaint két alkalmazottat, halkan utasításokat ad, s az egyik már emeli is a kagylót, és tárcsáz.

– Melyik a szobája? – kérdezi közben.

– A tizenhatos.

– Na, menjünk oda – indítványozza a szőke, kerekded portásnő, és belém karol.

Amint a tizenhatoshoz közeledünk, látom, hogy az ajtó résnyire nyitva áll. Belépünk a csöpp előtérbe, onnan a szobába, amely-

nek a bejárat melletti szegletében található az ágy. A férfi még mindig párnába fúrt arccal fekszik; valószínűleg elszenderedett, és észre se vette szökésemet.

– Itt van – mondom a portásnőnek, fejemmel az ágy felé mutatva.

A férfi a hangokra megfordul, szemei kikerekednek, s egy gyors mozdulattal magára húzza az ágytakarót. Matat alatta, nyilván az öltözékét hozza rendbe. A portásnő pedig terjedelmével, és az ajtófélfának feszített karjával elállja a szoba bejáratát. Egész testemben remegek az izgalomtól; nem merek tágítani a jó ötvenes portásnő közeléből. Ráhajtom lüktető fejemet a vállára, és ő védelmezően átölel szabad karjával.

– Piszkos kéjenc! Minek kellett erőszakoskodnia ezzel a kislánnyal? – címzi szavait a fejem fölött a férfihez.

– Nem volt erőszak. Beleegyezett – jön a válasz az ágyból, s amint a portásnő meghallja, leveszi kezét a vállamról, és egyet lépve hátra eltol magától.

– Megerőszakolt – mondom a szemébe nézve.

– Majd a rendőrség eldönti – közli hidegen.

Nekidőlök az ajtófélfának, és várok. Le is ülhetnék az asztal mellé a székre, de akkor csak falak vennének körül, és a férfi valahogy a sarokba szoríthatna... ennek még a gondolata is elviselhetetlen! Nehezen megszerzett menekülésem útját őrizve hagyom, hogy az ajtófélfá éle függőleges csíkot vájjon a hátamba. Nem szólnunk egyetlen szót sem, várunk. Az ablak résnyire nyitva, s a szemközti ház betonja a lemenő nap melegét leheli az utcára. A parkettára furcsa fényábrákat vetít a szomszédos ház ablakából visszavetődő napsugár, s elnézve akaratlanul is értelmes jeleket próbálok felfedezni bennük.

A férfi egy gyors mozdulattal kiugrik az ágyból, odaront az ablakhoz, kitarja, majd minden igyekezetével felcihelődik a párkányra, s míg a portásnővel dermedten figyeljük, egyetlen lendülettel kiugrik az ablakon, le az első emeletről a ház előtti füves részre. A portásnő szitkozódva néz utána, míg én bénultan továbbra is az ajtófélfát támasztom. Néhány perc múlva megérkezik a rendőrség egy idősebb meg egy fiatalabb tiszt személyében. Bemutatkoznak, szétnéznek a szobában. Az idősebb elmagyarázza, hogy kihallgatnak, és hellyel kínál, miközben maga az íróasztal mellé telepszik. Keze élével oldalra tolja a férfival való dulakodá-

som közben kiömlött kávézaccot. Papírt, tollat vesz elő, és felteszi a kérdést, hogy is, mint is történt a dolog, ismertem-e a férfit.

– Délben felmentem a harmadik emeleti büfébe és *cipljáta tabaká*-t rendeltem, de nem ízlett –, és rendre elmesélem, hogyan ismerkedtem meg Borisz Nyikolájevics Puzírkinna, aki meghívott délutánra. Mikor idáig jutok az elbeszélésben, egy fiatal tiszt lép be:

– Őrnagy elvtárs, telefon!

Az őrnagy feláll, és utasítja a fiatal tisztet, vegye át a kihallgatást. A fiatal, beesett arcú tiszt leül, és kéri, kezdjem előlről a monológomat, hiszen az őrnagy egyetlen betűt sem vetett papírra. Ismét elkezdem tehát Borisszal való megismerkedésem történetét, s amikor már majdnem ott tartok, ahol az előbb félbeszakítottak, újabb fiatal tiszt lép be az ajtón, és sürgősen az őrnagyhoz kéri a beesett arcút. Az elmegy, magával vive lejegyzett szavaimat. A második fiatal tiszt helyet foglal az íróasztalnál, papírt, golyóstollat vesz elő, és kéri, kezdjem előlről a történetet, hiszen ő még semmit sem hallott.

Ekkor fordul meg először a fejemben, hogy a kihallgatás egyszerű, hatékony módszeréhez tartozik a többszöri ismételtetés, amelynek segítségével ellenőrzik, hogy az illető igazat mond-e.

– Ismeri a férfi nevét? – teszi fel a kérdést a fiatal tiszt, és én a kávézacc alól kikotorászom a kékfedelű füzetet, amelynek utolsó lapjára a férfi beírta nevét, címét, telefonszámát. A rendőr elégedetten bólint, és másolni kezdi, amikor tiltakozom:

– Nincs rá szükségem –, és kitépve átnyújtom a papírt.

Az őrnagy visszatér a beesett arcú fiatal tiszttel, és mintegy bizalmasan közli velem, hogy megpróbálják azonosítani az illetőt, s ha nincs ellene kifogásom, elvisznek a tisztiorvoshoz is. Bólintok. A folyósón, a lépcsőházban, a hallban ballonkabátos, várakozó fiatalemberekre leszek figyelmes. Elhaladva mellettük a bejáratnál kissé távolabb álló, nyitott végű dzsiphez vezetnek.

Már leszáll az este; a hold sötét felhők csikján keresztül me-reng a főút unalmas kockaházaira, és tekintete megpihen a fiatal fák alatt húzódó begóniák fehéren világító szirmain. Méltóságteljes és nyugalmas lenne az este, ha semmi sem történt volna, s én az ablakból szemlélhetném az árnyak vonulását, az esthajnalcsillag vibráló fényét. A dzsip mélyében Krasznodár rendőrfőnöke

ül. Széles karimájú sapkája teljesen beárnyékolja az arcát; a kívülről beszűrődő gyér megvilágításban csak testes alakja látszik, s ültében a hurkásan ráfeszülő egyenruha. Bemutatkozik. Hallotta, hogy mi történt velem, és sajnálja.

– Ilyesmi a világ minden részén előfordul – mentegetőzik.

Magamba roskadva bölintok. A saját emlékeim, és a hallott történetek egyszerre rohannak meg, egy időben telítik pattanásig agysejtjeimet. Ötvenhatot írunk; a szovjet csapatok a Citadella magasából lövik a várost, miután elfoglalták az egész hegytetőt. A szenespince sötétjében töltött két teljes nap után végre elcsendesedik a vidék, és mi kimerészkedünk az udvarra. Felmegyünk a lépcsőn, már a lakás irányába tartunk, amikor a hegytető felől szünni nem akaró női sikoltozás hasít a kísérteties csendbe. Az udvarunk vadsós-kával benőtt kerítésén túl, az úttest másik oldalán magas termésköves töltés emelkedik, s tetején egy szovjet kiskatona áll őrt. Géppuskáját ránk szegezi. A közöttünk lévő távolságot az őszi napsugarak remegésén túl a kölcsönös félelem tölti be. A hang magas, éles, ott dobol a fülemben, és tizenkét évem minden irtózatával, tehetetlenségével átélem egy nő mártíromságát. A sikoltozás örökre belém fészkel magát, hogy mindig hallhassam, ha csak kezeimet a fülemre tapasztom, és rágondolok. A kiskatona is hallja, nem lehet nem hallani, s ki tudja, mit érez, amíg belemerevedik a géppuskát tartó mozdulatba.

Történetek keverednek bennem a *felszabadító* Vörös Hadseregről, a meggyalázott nőkről, akiktől elidegenítették a testüket. Egyedül vagy csoportosan, a pincék mélyén vagy az utcán, házastárs vagy család jelenlétében – egyre ment – az oroszok a győztes kan fegyverrel kikényszerített élvezetét keresték, amerre csak mentek. A gondolataimat lefoglaló történetek egyike a pestkörnyéki kis falu kiközösített *Ká*-ját idézi. Elmenekültek a németek, a keletről érkező idegenek pedig új rettegést hoztak a falura. A *Ká* meg akarta menteni a hűgait, s mindazokat, akik az erkölcs nevében megvetették. A faluban a legtöbb lány érintetlen maradt, az ő megkínzott teste pedig, mint feleslegessé vált kacat, élettelenül hevert az árokban a csapat továbbvonulását követő reggel. Akkor sírt a falu, és fogadkozott, hogy szobrot emel a megmentőnek, de a temetők korhadt szagával beköszöntő békében az ilyen, és hasonló történeteket – a győztesnek kijáró hozsannázásban – a félelem fegyverével némitották el.

A háború... de véget ér-e valaha is? Egy nap új szerelő érkezett a mosztovójei építkezésre. Ukránnal kevert dialektust beszélt, és vidám mosolya fehér, szabályos fogsort csillantott meg. Vászja munka közben is dúdolt, és úgy tűnt, magát a derűt személyesíti meg viccelődésre, nevetésre mindig kész természetével. Engem – talán azért is, mert egy esztendőben jöttünk a világra – különösen kedvelt, és amíg a többiek a fűbe huppanva rágyújtottak az ebéd utáni nyugalmas percekben, Vászja kedvenc dalait taníttatta nekem. Gyűrött, számárfüles kis vonalazott papírdarabokat húzott elő a zsebéből, és leguggolva izomtól feszülő combjait használta alátétként, amint ki-kihagyó golyóstollával a szöveget igyekezett lejegyezni. Sűrűn hunyorgott közben, mint aki közelre nem lát tisztán, és ha hangosan nem dúdolta a dallamot, újból és újból eltévesztette a sorokat.

Egy nap felmásztam a tároló tetejére, hogy a délutáni nyugodt nap fényében szemlélhessem a Kaukázus csúcsait. Egyszer csak Vászja közelített felém bizonytalan léptekkel az enyhén lejtő alumíniumtetőn, és amint hozzám ért, vonásait néma gyűlölet torzította el.

– Haragszol rám valamiért? – döbrentem meg, de nem válaszolt, csak változatlan tekintettel nézett, és olyan közel jött, hogy akaratlanul is hátraléptem. Megint megmozdult, és én elérve a tető szélét már csak oldalra térhettem ki az útjából. Ide is követett próbálva a mélybe szorítani, s amint ez tudatosult bennem, oldalvást duplázva előnyt nyertem, és sietni kezdtem a gerinc felé, innen a túloldalra, majd a létrán le a földre. Vászja a tetőn maradt.

– Mi történt vele? – kérdeztem a többieket.

– Semmi. Ivott – válaszolták nyugodtan.

– De le akart lökni a tetőről! – méltatlankodtam. A többiek összenéztek, majd az egyik szerelő letette a szerszámát, tenyerével megtörölte a homlokát.

– Az apját magyarok ölték meg a háborúban – mondta félre nézve, majd felvette a szerszámot, és szótlanul dolgozott tovább. Én meg elindultam a szeder fák szegélyezte utcán a falu túlsó végében lévő szállásunk felé.

Egy nap félúton kapott el a hirtelen kerekedett nyári zivatar, perceken belül pocsolyákká változtatva a járda gödreit. Majd térdig gázoltam bennük, és amikor már mogyorónyi jégdarab-

kák is koppantak a fejemen, a tompakék ablakkeretes házikók mellett elszaladva bemenekültem a közeli téeszirodába. Nem is emlékszem már, hogyan kezdődött a beszélgetés, de hamarosan a háború felidézett réme fojtogatott a zárt ablakok, és a meszelést kívánó falak határolta fülledt levegőben. Magyar csapatokat vetettek be erre – hallottam –, és kínos érzés mart belém. Harcolni jöttek... gyilkoltak... erőszakoskodtak is. Ültem, keservesen szégyenkezve hallgattam a bérelszámoló visszaemlékezéseit, amelyek életről és halálról szóltak, s amelyekbe az elbeszélő részéről sem gyűlölet, sem harag színezete nem vegyült. Mégis úgy éreztem, már évek óta ebben a homályos, szegényes irodában tengődöm bezárva, és a zápor sosem hagy alább. A háború... a magyarok okozta szenvedésekről otthon sosem hallottam. A kegyetlenkedés ugyan általános, de mindig csak az fáj, amit mások velünk tesznek. Nem azt mondja-e a törvény: ne ölj! Mégis fegyvert adnak a férfiak kezébe, és megparancsolják, hogy gyilkosságok sorozatát kövessék el. Szabad, sőt kötelező, hiszen a másik nem is ember, csak ellenség... ahol pedig az életnek nincs értéke, miért is lenne a testnek?

A sötétben mellettem ülő rendőrfőnök mintha kitalálná gondolataimat, megszólal:

– Ne haragudjék az oroszokra, azért ami történt.

– Nem haragszom rájuk... engem nem az orosz nép, hanem *egy* ember erőszakolt meg – mondom, mintha csak folytatnám előző gondolataimat.

A szálloda felől most ballonkabátos nyomozó érkezik, zakója nyakától megragadva, és félig maga előtt tolván egy negyven év körüli ijedt férfit. Elibénk lódítja.

– Ez volt az? – kérdezi tőlem a rendőrfőnök.

– Nem.

A férfit elengedik. A jelenet még néhány halálra rémült, de tiltakozni sem merő áldozattal megismétlődik, s én már nem is tudom mitől legyek rosszabbul: a velem történetektől vagy attól, aminek most szemtanúja vagyok.

– A vendéglátója nincs otthon – közli velem a rendőrfőnök.

Vajon Boriszt, a hatvanas finom lelkű mérnököt is így hozatná ide? E gondolattól némán a sötétben láthatatlan arcába meredek.

– Ha nincs ellene kifogása, elvitetem a tisztiorvoshoz – közli velem a rendőrfőnök, s az egyik ballonkabátost maga mellé intve odaszól a vezetőnek:

– *Sznacsála ko mnye, a potóm k szugy med ékszpertu! Pojéhali!*

A dzsip egyet lódul, és csikorogva elindul. A neonfényes főút betonkocka házait elhagyva gyéren világított mellékutcákon hajtunk keresztül, amelyeknek alacsony házait az idő terhe mintha a földre nyomta volna. Színes ablakfüggönyeik mind behúzva, nehogy betekinthesen a homályos, alacsony ablakokon az arra járó, bár az utcák ez idő tájt többnyire kihaltak. Csak egy csoport részeg dalol üvöltve, az üveget kézzel kézre adva, dülöngélve. Amint elhaladunk mellettük, káromkodás üti meg a fülünket, s a durva lárma a dzsip ponyváján megrekedve kis ideig még velünk marad. Egy új lakótelep modern, sima homlokzatú épülete előtt lefékez a vezető, és a rendőrfőnök elbúcsúzik tőlem megnyugtatta, hogy a kolléga majd a továbbiakban elkalauzol.

A drapp ballonkabátos egyenes tartással ül mellettem, és hallgat. Fásultsággal párosult fáradtság ömlik el rajtam. Nem akarok semmire sem gondolni, csak nézem a csupa gödör úttestet, amelyet a dzsip nyitott vége, mint óriásira tátott száj, egyfolytában magába fal, amint haladunk utcáról ki, utcába be. Végre megállunk egy régi magas ház előtt, amely valamikor lehulló vakolat és félig leszakadt erkély nélkül szép lehetett. Az épület dohos lehetével fogad, s mindjárt a kaputól jobbra jókora csengőt látni. A ballonkabátos háromszor hosszasan megnyomja, s aztán kulcs zörren a zárban, és feltárul az ajtó.

Az ügyeletes tisztiorvos álmos, gyűrött arcú, borostás férfi. Szemmel láthatóan most kelt fel a kopottas kanapéről, félrelökve a durva, szőre hagyott sötétszürke pokrócot. Kockás ingének ujjá könyékig felhajtva, fehér köpenye meg a fogason lóg. Most az ajtóval szemben az íróasztalhoz ül, és felveszi az adatokat, amelyeket a ballonkabátos diktál. A szűk helyiséget egyetlen, a magas mennyezetről fekete dróton lógó, csupasz villanykörte világítja be gyenge fényével, s ettől minden szegényesnek, elnyűttnek, végtelenül sivárnak látszik. Az orvos lehajtott, kócos fejjel ír, s befejezve gondosan tartójába teszi a tollat, és hozzám fordul:

– *Gyévuska!*

Nagylány... ez mégiscsak jobban hangzik, mint az „elvtársnő” ...

- Gyévska - ismétli meg torkát köszörülve -, mi a problémád?
- Gondolhatja... megerőszakoltak.
- Hát, *gyévska*, te vagy a harmadik ma este - közli velem tárgyilagosan a tényállást. - Kenetet kell vennem -, és a rendelő túloldalába tessékel, ahonnan vagy tíz lépcső vezet fel egy akkora kis helyre, amelyen éppen elfér a vizsgálóasztal meg egy üvegablakos műszerszekrény.

A ballonkabátos elhagyja a helyiséget, s míg a középén homorúra koptatott lépcsőkön felfelé lépegetek, megállapítom magamban, hogy a rendelőt kétségkívül lépcsőházból választották le.

Elkészülök a vizsgálatra. Az orvos feljön, és megdöbbenésemre sem kezet nem mos, sem gumikesztyűt nem húz fel, hanem egyszerűen belém döfi a mutatóujját.

A ballonkabátos az ajtó előtt vár.

- Most a rendőrségre megyünk - szólal meg.

Bólintok. Beszállunk a dzsipbe, és a fákkal szegélyezett utcákon, a hepehupákon rázkódva tesszük meg az utat a derengő holdfényben.

A rendőrség régi nagy épület földszintjének sok kis krémszínűre mázolt helyiségéből áll. Az egyik iroda ajtaja tárva-nyitva. Ide tartunk. A ballonkabátos szétnéz, helyet kínál, majd eltűnik, és kiszáratva civil ruhás nyomozóval tér vissza.

- Pjotr Nyikolájevics - mutatja be. - Bármilyen kérdése van, forduljon bizalommal hozzám, segíteni fog - magyarázza nekem, és elmegy.

A harmincas évei közepén járó, inkább filmszínésznek, mint rendőrtisztnek beillő fiatalember átolvassa a jegyzőkönyvet, és megjegyzi:

- Azt hiszem, már elfogták a tettest. Várjon, utánaézek -, s ezzel magamra hagy.

Ülök a krémszínű irodában, és tudom, hogy ez a nagy gondoskodás, a rendőrfőnök jelenléte, a nyomozók, akik hirtelen ellettek a szállodát, s itt ez az előzékenység nem a velem törtéteknek, hanem külföldi mivoltomnak szól. A Szovjetunióban sosem fordulnak elő bűncselekmények, és nagyon kínosan érinti a rendőrséget, hogy véleményem eltér a hivatalos sajtóközleményektől.

Fénylenek az olajfestékekkel bemázolt felületek az erős világításban, és én kimerülten kuporgok a modern, kényelmetlen széken.

Igyekszem Leninnek a szemközti falról ravaszul figyelő tekintetét kikerülni, amint a vörös lobogós háttérből, s a vékony rézkeretből győzedelmesen letekint rám. A rézkeret azonban csillog, és valahogy mindig a látóhatáromon belül esik a fényes pont. Átülök a másik székre hátat fordítva Leninnek, s akkor Marx és Engels szakállas képével találom magamat szemben. Ismét csillog a fémkeret, és én magamba roskadva megállapítom, hogy ma csupa rossz társaságba keveredem. Behunyom a szememet.

Léptek közelednek. Pjotr Nyikolájevics jelenik meg az ajtóban, kezében még mindig a jegyzőkönyvvel. Megfogja az egyik széket, felém fordítja, és leül velem szemben.

– Megtalálták az illetőt – közli nyugodt hangon. – Otthon volt. Most éppen térden állva könyörög a kihallgató tisztnek, hogy ne értesítsék a főnökét. Félt, hogy elveszti az állását. De az erőszakot, azt tagadja.

– Gondolom, minden férfi ezt teszi – nézek fel a nyomozóra, de az megjegyzésemet figyelmen kívül hagyva a következő pontra tér:

– Magának természetesen jogában áll bírósági feljelentést tenni, de gondolja meg, hogy megéri-e. Akkor ugyanis kihallgatás kihallgatást követ, állandóan erre kell gondolnia, erről kell beszélnie, és végül még szembesítik is a feleket.

Míg a linóleumpadlót bámulom, gondolataim megfontolások láncolatává ötvöződnek. Hányszor hallottam munkásainktól a mondást: „*Rüsszkoje, znácsit, horóseje*”, vagyis, ami orosz, az jó... A portásnő is azonnal elpártolt mellőlem, mihelyt honfitársa tagadta az erőszakot... Ki fog itt egyáltalán hinni nekem? Külföldi létemre talán a követséget is belevonják a tárgyalásokba, s azt ugyan várhatom, hogy a magyarok majd kiállnak mellettem, és pártomat fogják a szovjetek ellen. Jól tudta ezt a kollégám is, aki az első repülőre felszállva hazamenekült, amikor két éve a razdáni építkezés mindenható igazgatója Szibériával fenyegette. A nyomozónak is igaza van. Hirtelen mentő ötletem támad, és megkérdem Pjotr Nyikolájevicsset:

– Meg tudná mondani, hogy nős-e az illető?

– Igen. Van egy hároméves kislánya is.

– Tudja, mit? Nem megyek bíróságra, büntesse meg a felesége.

– Az már megbocsátott neki – közli a nyomozó szemrebbenés nélkül.

Tehetetlenül rogyok bele a szék öblébe, és fáradt hangon csak ennyit mondok:

– Ilyen könnyen azért nem gondoltam.

A nyomozó vár még egy-két percet, hátha akarok valamit mondani, de hogy csak hallgatok, órájára néz és közli az időt:

– Negyed egy múlt. Visszaviszem a szállodába.

A nap eseményei mintha gomolygó köddé sűrűsödtek volna, belülről nyomják, feszítik a halántékomat; két tenyerem begyével próbálom visszanyomni. Ráz a dzsip, és minden nagyobb dőccenésnél éles fájdalom hasít a fejembe. Hunyorgok. A felhők elhúzódtak a hold elől, és az most teljes fényességében áll a város fölött megvilágítva a bádogtetőket, s a földbe rogyott kis házak ablakpárkányait. A „Kaukázus” előtt élesen válnak el az útszéli fák árnyékai a széles, világos járdától.

Pjotr Nyikolájevics a szobámig kísér. Megígéri, hogy holnap felhív, és elbúcsúzik. Megkönnyebbülve veszem tudomásul: rendbe hozták a szobámat, és ágyneműt is cseréltek. Alaposan lezuhanyozom, mintha nagyon-nagyon piszkos lennék; beveszek egy fájdalomcsillapítót, behúzom a függönyt, és a takaró alá bújva igyekszem nem gondolni az ágyra, az egész napra, s a kimerültség fátylán keresztül szüleimet, testvéreimet látom. Mormolni kezdem: *Miatyánk, ki vagy a mennyekben...*

Reggel a függöny szélén betolakodó fénypászta ébresztget. Elfordítom a fejem, de a fénycsík széles, és még most is megvilágítja az arcomat. Még szenderegnek, de megrohannak a tegnapi nap emlékei, s azonnal eltűnik az álom. A mennyezetre nézve látom, hogy a pók – egyetlen tanúm – hálójában gunnyaszt. Hát igaz, minden igaz... megtörtént... Kiugrom az ágyból, bemenekülök a zuhany alá, és állok a sűrű vízsugarak alatt, amíg észreveszem, hogy a kövezeten valóságos kis hullámokba gyűl a magasból lecsapódó víz, és az ajtó alatt átfolyik az előszoba parkettájára.

A tegnap viselt ruháimat tekercsbe csavarom, és elsüllyesztem az ágy alatt tartott bőröndbe. Amíg a kávé készítem, Paul bácsira gondolok: milyen szerencse, hogy elmenekültem, hogy én is el tudtam menekülni!

Kekszet kotorászok elő a fiókból, megreggelizek. Szélesre tárom az ablakot, kikönyökölök a párkányra. Közvetlenül alatta egy fiút pillantok meg, amint üres szemüvegkeretet tart a kezében, és

az üveg törött darabjai után kutat a fűben. Ijedten visszahúzódom. Félek; a szobámat elhagyni is félek. Ebédre kenyér nélkül elrágcsálom a maradék szalámi csücskét. Megpróbálok olvasni; már a bekezdés végénél jár a tekintetem, de még egyetlen szót sem fogtam fel. Ide-oda kezdek járkálni az ablaktól az ajtóig, aztán papírt húzok elő a fiókból, amely alatt a nemrég vett kínai tankönyv lapul – hátha lefoglal az írás. Végigsimítok a lapon, és felkanyarítom a bal sarkába: „Drága Szüleim!”, a jobb sarkába meg: „Krasznodár, 1974” ... – eddig jutok; várok, várok, végül leteszem a tollat.

Hatfelé Pjotr Nyikolájevics telefonon érdeklődik, hogy minden rendben van-e. Megkérdezi, mikorra térek vissza a munkából, és megígéri, hogy holnap hét körül meglátogat.

Éhes vagyok. Jól esne egy leves, még ha borscs is, de az étteremben és a kis büfében is vannak férfiak... Egész nap a szobámban maradok, és időnként ellenőrzöm, hogy jól bezártam-e az ajtót.

* * *

Másnap hatkor szól az ébresztőóra; hétkor már az utcán vagyok. Befordulok a sarkon, és éppen elérem a trolit. Máskor is nők mellé szeretek ülni, mert a férfiak közelében gyakran keveredik a fokhagyma, a vodka és a rossz minőségű, olcsó cigaretta szaga. Most éltes, erősen festett hölgy mellett foglalok helyet, a vonaton meg elvegyülök egy csoport fiatal ápolónő között.

Magyar főnököm, mint mindig, irodájának kinevezett szobájában vár a munkásszálláson. A sovány, gyomorbeteg férfi, aki életkorát tekintve apám lehetne, azonnal észreveszi, hogy valami történt velem. Nagyvonalakban elmesélem a tegnapi napot, míg ő idegesen dobol csontos ujjaival a szék karfáján. Összeharapott ajkakkal hallgat, aztán történetem befejeztével sóhajt egyet, és megszólal:

– Jöjjön, menjünk egyet sétálni – és ebédig a környéket járjuk. Dél felé gyötrő éhséggel térek be a kolhozkonyha melletti kis helyiségbe, amelyet az igazgatónő ebédlőjeként tartanak számon, de ahová mi külföldiek is bebocsátást nyerünk. Itt jobb kosztot kapunk, mint a munkások étkezdéjében. Azonkívül Irina teszi elénk az ételt örökké mosolyogva, mikor is kivillan oldalt az aranyfoga.

Irina mindig jókedvű, mintha nem lenne bánat, bosszúság a világon, s az ételt felszolgálva leül mellénk, és hol erről, hol arról kedvesen eltársalog. Estefelé a téeszkonnyháról két nehéz vödör moslékot cipel haza: malacokat tart, hogy legyen elég hús a háznál két fia etetésére, akiket egyedül nevel. A főnököm egyre gyengédebb pillantásokat vet Irinára, s amikor délután célzást teszek rá, elkomolyodik, és magyarázkodni kezd:

– Tudom, hogy nem egy szépség ez a nő, de az édesanyámon kívül soha senki még nem tett élém frissen főtt ételt. Az bizony meg már régen volt, mert korán meghalt. Még tízéves koromban.

A főnököm minden reggel ellenőrzi a szerelést. Ez már a harmadik hűtőtároló, amit ugyanazok a munkások építenek, így fölösleges örökké felügyelnünk rájuk, tudják maguktól is, mi a teendőjük. Az előmunkás magyar, serény fiatalember; ő diktálja az ütemet. Délután kimegyünk megnézni, mire haladtak, s bennem kínos érzések keringenek a sok férfi közelében. Próbálok nem rágondolni, de hol ez, hol az a jelenet ötlük fel élénk képek formájában a szemem előtt, és igyekszem titkolni, hogy remegek.

A tároló betonozása, a gépház építése a kolhoz feladata, és Mihail, a fiatal építésvezető ócska vagonból átalakított irodája a közelben áll. Gyakran összetalálkozunk, és sokszor bemegyek hozzá a terpentinszagú helyiségbe egy kis társalgásra. Mihail mindenkihez szívélyes, közvetlen, mégis kezdettől fogva feltűnt, milyen szokatlan tisztelettel beszélnek vele a munkások, a helyiek; mintha valamiért tartanának tőle. Úgy tetszett, előttem ismeretlen titok övezi Mihailt, de vajon mi lehet a titka? A rejtély megoldását ő maga árulta el, amikor egy alkalommal a gyerekkoráról mesélve megemlítette, hogy apja volt a titkosszolgálat itteni főnöke a legkegyetlenebb sztálini terror idején.

– Mindenki rettegett tőle, pedig nem volt olyan rossz ember. Ha tudta, figyelmeztette az ismerősöket a veszélyre. De annyira reszketett tőle az egész környék, hogy még most is, tőlem is félnek, pedig én csak mérnök vagyok, és az apám már meghalt.

Ez tehát Mihail öröksége, akit kedves és jószívű embernek ismertem meg. Legutóbbi hazautazásunk előtt a bürokrácia útvesztőiben elveszett a fizetésünk, kétségessé téve az ajándékvásárlást, és amikor Mihail meghallotta, az összes megtakarított pénzét felajánlotta kölcsönbe.

– Ez kéthavi fizetésed. Mi lesz, ha nem jövünk vissza? – kérdeztem.

– Nem félek. Nem fogtok becsapni. Valahogy majd csak eljuttatjátok hozzám – válaszolta.

Barátomnak tekintem Mihailt, de ma messzire elkerülöm a vörös téglarakások tövében álló, kopottas zöld vagont.

Visszafelé Krasznodarba a vonaton fejkendős, zsákokat cipelő öregasszonyok mellé ülök, és úgy teszek, mintha aludnék, hogy ne kelljen senkivel sem szóba állnom. A *Kavkáz* halljában a személyzet főnöknője állja utamat.

– Hallottam, hogy mi történt tegnap. Na, legalább megismerte a mi Ivánunkat! – mondja cinkos kis fénnel a szemében.

Elnézek felette. Hogyan is sejtethné, hogy nem is voltam ott, hogy nem is voltam jelen. Meg sem értené, ha elmondanám.

– Az ismerkedésnek van civilizált módja is – válaszolom hidegen.

Elkomorodik.

– Csak nem volt még ártatlan? – tudakozódik bizalmasan.

– Nem.

– Hát akkor meg? – néz rám értetlenül.

A kérdés magas csengésével egy pillanatig közöttünk áll a levegőben, aztán kikerülve folytatom utamat a lépcső felé.

Hétkor benéz hozzám Pjotr Nyikolájevics. Megemlítem, hogy tegnap egy fiú keresgélte a fűben az összetört szemüveg darabjait.

– Egy fiú! – mondja olyan hangsúllyal, mint aki többet tud. – Na, jól van –, és a többit, bármi legyen is, elhallgatja. Mindössze azután érdeklődik, hogyan telt a napom. Másnap ismét meglátogat, de nem jön egyedül. Fiatal kollégáját, a huszonhat körüli sovány, magas Oleget hozza magával, aki feltűnés nélkül, ám gondosan szétnéz a szobában. Úgy érzem, nem találok magamban elég erőt ahhoz, hogy itt üldögéljek velük kényszeredetten, és még az éhség érzetének is hősiesen ellenálljak.

– Elnézést, még nem vacsoráztam – jegyzem meg.

– Egy tál meleg étel nekünk is jót tenne, menjünk az étterembe! – indítványozza Pjotr Nyikolájevics.

A turistaszezon még nem kezdődött el. Szombat-vasárnap nagyjából megtelik az étterem földszintje helyi vendégekkel, de hétköznapokon üresen tátong a nagy terem. A külföldi vendéget a

„karzat”-ra tessékellik, mintegy figyelmességként, s ezzel a legkisebb feltűnés nélkül különítik el a helyi lakosságtól. Az ittenieknek pedig kitüntetés számba megy, ha idegenekkel fent étkezhetnek. Pjotr Nyikolájevics és Oleg esetében – sajátos foglalkozásokat tekintetbe véve – természetesen más a helyzet.

A bodros hajú, kövér felszolgálónő unott-kényszeredetten hozza az étlapot, s míg a két nyomozó érdeklődéssel nézegeti, *Júlja kebab*-ot rendel.

– Én is azt kérek – fordul Pjotr Nyikolájevics a pincéernőhöz.

– Én is – csatlakozik hozzá Oleg szemlátomást megkönnyebbülve.

Ölembe terítem a szalvétát, és mélyen hallgatok arról, hogy úgyszemint kapni mást, mint a dallamos-romantikus néven szereplő darált húst. A két nyomozó munkámról, családomról érdeklődik, és magukról csak annyit árulnak el, hogy Pjotr Nyikolájevicsnek hatéves fia van, Oleg pedig nem régen nősült. A felszolgálónő megérkezik az étellel, s mielőtt belekezdenék, óvatosan, feltűnés nélkül megemelem a tányéromon párolgó krumplihalmocskát. Szokásom má vált amióta egy alkalommal teljes, csupasz halgerincet találtam alatta. A vacsora vége felé Pjotr Nyikolájevics megszólal:

– Mondja, miért hívatta a rendőrséget?

– Hogy-hogy miért hívtam?

– Miért akarta, hogy kijöjjön a rendőrség?

Megáll kezemben a villa: „Ez nem hisz nekem!” A sértett ember önérzetével mélyen a szemébe nézek, úgy mondom:

– Három rendőrtiszt járt a szobámban. Láthatták a dulakodás nyomait. Nem vették fel a jegyzőkönyvbe? Ha ezt a fontos dolgot elmulasztották, akkor hallgassák ki a takarítónőt, aki rendbe hozta a szobámat. – Kinyújtom a két karomat. – Ezeket különben ma vettem észre –, és mutatom, hogy a könyökeimet barna foltokban vékony var színezi. A nyomozók világosan látják, de egy szót sem szólnak, én pedig Pjotr Nyikolájevicshez fordulva folytatom – Nézze, évekkel ezelőtt elváltam; nem töltöttem mindig magányosan az életemet, de feljelentést még sohasem tettem. Ha most mégis ehhez folyamodtam, akkor gondolhatja, hogy nyomós érveim voltak. Vagy Maguknál nem büntény az erőszak?

Pjotr Nyikolájevics arca semmit sem árul el, és a megalázottság érzésével párosulva ébred fel bennem a gyanú, hogy sem a té-

nyek, sem az érvek nem számítanak honfitársa állítása ellenében. Na meg a Városi Pártbizottságnál betöltött pozíciója is meggyőző lehet. „*Rússz-ko-je, zná-csit ho-ró-se-je*” ismétlem magamban tagolva a közmondást, mintha most tanulnám meg igazi értelmét. A nyomozó mellett a semmibe nézek, kitérülök felé, és magamba fogadom az ürességet. Nem érzek semmit, nem bánt semmi...

– Gondolja, hogy terhes lett? – hasít bele Pjotr Nyikolájevics hangja ebbe a különös, bennem keletkezett világba, és kérdése nyomán páni félelem lesz úrrá rajtam. Már két napja ezzel az elviselhetetlen gondolattal élek, de megnevezni sehogy sem mertem. Ő most kimondta, és kérdésére választ vár.

– Nem tudom – vallom be a fejemet rázva, félrenézve.

– Ha úgy gondolja, még a héten elkísérjük az orvoshoz.

– Jó, köszönöm – motyogom. Az üresség helyét most mintha hatalmas gombóc foglalná el a mellkasomban.

A két nyomozó a hallban elbúcsúzik azzal, hogy majd hamarosan jelentkeznek, s én a lépcsőkön felfelé lépdelve iszonyattal gondolok arra a pár órára, amely félelmem társaságában az elalvásig rám vár.

A magányos esték meggyötörnek, hisz nincs, ami a bennem feltörő félelmet eloszlatná: a könyvek nem kötnek le, szólnom meg nincs kihez.

Egyik este összeszedem magam, és bemegyek egyedül az étterembe, hátha ott találom Wernert meg a többi németet, de a „kaszat” még mindig üres. Reménykedem, hátha a szobájában van, készülődik. Ha jól emlékszem, a hármásban lakott legutóbb, és odamegyek. Az ajtó résnyire nyitva, víz zubogása hallatszik. Bekopogok.

– *Vhagyítje, vhagyítje!* – kiabálja túl a csobogást egy férfihang a fürdőszobából, nyilvánvalóan a tus alól.

– Te jószágos ég, hiszen ez egy meztelen orosz! – rémüldözöm magamban hangosan. – Még hogy bemenjek! – és mintha máris kergetne, hanyatt-homlok menekülök a kihalt folyósón a szobám felé. Alig találom a kulcslyukat, s bár sehol semmi nesz, állandóan hátra nézek. Becsukom magam mögött az ajtót, nekidőlök, és a fejemet rázom, mintha nem hinném, ami az imént történt. Állok. Múlnak a percek. Csend van. Idővel megnyugszom.

* * *

Magyar főnökömmel nem beszélünk többet a hétvégi eseményekről, csak röviden megemlítem, hogy pénteken nem tudok jönni, orvoshoz megyek. Biccent. Mihailt néhányszor láttam ugyan a por s a napfény keverékén keresztül az építkezésen, de üdvözlésül csak intettem neki. Most azonban nem tudom kikerülni, hisz az egymás tetejére rakott hullámlemezek oszlopát megkerülve egyenesen felém tart.

– Ágnyésza, csak nincs valami baj? Már napok óta kerülsz, nem látogatsz meg – mondja némi sértődöttséggel a hangjában.

Látom, hogy nem odázhatom el a beszélgetést, és minek is, hisz baráti szálak fűznek a szelíd mérnökhöz, aki bizonyára képtelen lenne bárkinek is ártani.

– Menjünk az irodádba – indítványozom, s amint a kiterített, lilás tervrajzmásolatok és a tintafoltos vonalzó társaságában helyet foglalok, azonnal belekezek mondókámba:

– Mihail, az az igazság, hogy nem érzem jól magam, nagyon kellemetlen hétvégem volt... – és nagy vonalakban elmondom, mi történt. Mihail figyelmesen hallgat, egy szót sem szól. – És képzeld, kisült, hogy a férfi nős, meg van egy hároméves kislánya is, mint neked – fejezem be. Mihail hallgat; kinéz a portól sárgás, homályos ablakon, amelynek szögletében egy bent rekedt légy duruzsol. A mellettem álló csésze aljában az ázott levelekből kesernyés teaillat árad, és most az építkezés külső zaja élesen elválik a belső csendtől. Vagy egy perc elteltével Mihail megkérdezi, mit szól a főnököm a tervmódosításhoz, és ezzel a beszélgetés elveszíti személyes jellegét. Hálásan kapom fel az új téma fonalát, és kimerítő, túlságosan is kimerítő választ adok, mintha izgalmas, érdekes dologról beszélnék.

Egy este telefon csengése hasít a magányos csöndbe.

– Szervusz, Ágnyésza! – szól egy ismerős hang.

– Mihail! Ezt a meglepetést! Még sosem hívtál fel.

– Igaz, de most rád gondoltam, és... izé... Krasznodárba jöttem – mondja miközben furcsán megcsuklik a hangja.

– Tényleg? – kérdezném örömmel, de a csuklás és a szokatlanul tétova hang zavar.

– Igen, igen, itt vagyok Krasznodárban... a *Kavkáz*-ban.

– A portáról beszélsz?

– Nem, a háromszázhuszas szobából.

– Aha, barátoknál vagy...
– Nem...
– Hát akkor?
– Kivettem egy kétágyas szobát.
– Aha, a feleségeddel jöttél. Legalább megismerem.
– Egyedül vagyok – csuklik egyet, és szünetet tart –, senki nem fog zavarni bennünket... Gyere!
– Mihail, te részeg vagy! – mondom bosszúsan – sosem tudtam, hogy iszol.
– Csak egy kicsit ittam. De gyere hozzám! Dupla ágyas szobát vettem ki... miattad! Igazán, gyere! Várlak!
– Szégyelld magad, Mihail! Menj a dupla ágyba, és aludd ki magad! Holnap reggel felébresztelek, mehetünk együtt dolgozni. Jó éjszakát!

Leteszem a kagylót. Az ablakon hűvös esti levegő áramlik be. Kicsit fázom, de kikönyökölök, és nézem az esthajnalcsillagot, amely a magas, tiszta égből mindig egyformán fénylik. Hunyóritok, mintha akkor közelebbről látnám. Nézem a fák fekete koronáját, a szemközti ház sötétségtől foghíjas ablakait – nem akarok Mihailra gondolni, de lehetetlen. Tudom, hogy magamat kímélem, amikor ezt ismételve: „Részeg, teljesen berúgott” – és a kezemmel még gesztikulálok is hozzá.

Másnap reggel a háromszázhuszas szoba nem felel, pedig hosszasan csöngetek. Délután a tömött zsákok, és a zajos cementkeverő mellett látom Mihailt, amint utasításokat ad a munkásoknak. Észrevesz. Egy másodpercre tétován megáll ceruzát tartó keze a levegőben, aztán összeszedi magát, és üdvözlésül int. Visszaintek, és ebben a pillanatban mindketten biztosan tudjuk, hogy ezután már csak így fogunk köszönni egymásnak, és hogy soha többé nem folytatunk baráti társalgást a csöppnyi poros ablakú, terpentinszagú tervrajzokkal teli vagon-irodában.

* * *

Pjotr Nyikolájevics most is betartja a szavát. Pénteken értem jön. Amint a forgalmas utcán, s a szürke felhőkből szitáló esőben a rendelőintézetbe tartunk, megkérdezi, hogy az oroszok kívül beszél-e más szláv nyelvet.

– Tudok valamennyire lengyelül – válaszolom.
– Beszél angolul?
– Igen.
– Na, és kínaiul is tanul – teszi hozzá.
– Ezt honnan tudja? – kérdezem meglepődve.
– Maga említette.
– Nem, sosem beszéltünk ilyesmiről.
– De az asztalán tart egy kínai tankönyvet.
– Nem az asztalomon tartom, hanem az alsó fiókban, a levél-
papírok alatt – jelentem ki határozottan. Megállok és az arcába
nézek.

Sarokba szorítva egy pillanatnyi zavar után folytatja az utat, s
míg tekintetét a kövezetre szegi, tetetett kedélyes hangon meg-
szólal:

– Bevallom... amíg munkában volt, szétnéztünk egy kicsit a szo-
bájában.

– Gondoltam – mondom hűvösen, s aztán hallgatunk az egész
úton.

Az orvosnő meg a nővér mintha egy családból származnának:
mindketten magasak, igencsak testesek. Amint megmozdulnak,
köpenyük alól tiszteletet parancsolóan terebélyes idomok tola-
kodnak elő, s ha nem a földszint betonpadlóján járnának, talán meg-
megrengene az épület. Hajuk a kerek fehér fejfedő alá gyűrve alig
látszik. A lapos sapka pedig úgy fest, mint hasas üvegeken a ku-
pak, s amely mintha arra kényszerítené őket, hogy valahol az ala-
acsony mennyezet közelében befejeződjenek.

Pjotr Nyikolájevics elmondja a tényállást, s még idejében ma-
gunkra hagy, mert amint a két nő végignéz vékony alkatomon,
amely jóval fiatalabbnak tüntet fel a koromnál, felgyúl haragja a
férfinem ellen.

– Hogy nem átalott erre a kislányra mászni! – bosszankodik az
orvosnő, miközben vizsgál.

– Részeg volt a disznaja? – kérdezi a nővér közvetlenül. – Mert
inni meg fajtalanzkodni azt bezzeg tudnak, csak a munka bűdös!

Szó szót követ, s a két nő felváltva, egymást hergelve szidja a
férfiakat, mintha csak rám vártak volna, hogy elkeseredésüknek
és felháborodásuknak szabad folyást engedjenek. Felesleges bár-
mit is szólnom, de némi elégtétellel gondolok arra, hogy ha most

kezük közé kaparintanak „*azt a dísznót*”, alaposan meggyúrnák. Nézem az orvosnő haragtól eltorzult vonásait; vajon hány hasonló esetet vizsgálhat naponta? Ha a tisztiorvos szerint én voltam aznap a harmadik, hányan jöhettek még utánam? Szeretném ugyan megkérdezni, de elriaszt a két nő mélységes férfigyűlölete, és az az elkeseredett düh, amely olyan erővel robban ki belőlük. Igyekezem magamat elhatárolni, hogy csak mint távoli vihar dörgését halljam őket, bár jólesik, hogy pártomat fogják.

A nővér kifakadására eszembe jut Ludmilla, a karcsú huszoneves mosztovőjei szomszédunk. Egyszer megálltunk az utcán beszélgetni, s kíváncsiskodva lassan odaverődtek a kerítésen át kukucskáló barátnői is. A gyerekek kerültek szóba, mert mindegyiküknek volt egy vagy kettő, a testes Ljúsza meg már a harmadikat várta.

– Rossz lehet egyedül, Ludmilla. A kisfiadnak is hiányozhat az édesapja. Még sosem láttam a férjedet. Másutt dolgozik? – érdeklődtem.

– Határőr – válaszolta.

– Az enyém is – mondta a másik.

– Igen, az enyém is – bólogatott a harmadik.

Nyár végére már úgy összebarátkoztunk, hogy Ludmilla nem érzett többé idegennek; egyszer bevallotta, hogy nincs férje. Se neki, se a barátnőinek. „Nem is kell” – mondta. „Minek? Hogy eligya a fizetését a miénkkel együtt, meg még össze is verjen? Úgy kell az nekünk, mint púp a hátunkra! De az anyasághoz, a gyerekekhez jogunk van!” – jelentette ki, és barna szemeiben az önérzet szilaj fénye villogott.

Az orvosnő befejezi a vizsgálatot, s bár semmit meg nem tudok, mégis megkönnyebbülve távozom. Az utcán izgatottan tudakozodom Pjotr Nyikolájevicsztől, mikorra várható bármiféle eredmény.

– Három hónap múlva – feleli.

– Addigra már magamtól is rájövök, mi a helyzet – mondom nekikeseredve. – Nálunk a terhességet a harmadik héten meg tudják állapítani laboratóriumi vizsgálatokkal.

– Itt nincs olyasmi – szögezi le.

Már a szálloda közelében járunk, amikor a nyomozó hozzám fordul:

– Ha tényleg terhes, meg fogja tartani a gyereket?

A kérdésbe beleszédülök, meg kell állnom. Gyereket várni... mindig úgy képzeltem el, hogy két ember szerelméből és szabad akaratából történik. De engem megerőszakoltak, és attól félek, métely került belém, amely burjánzani, terjedni kezd a maga törvényei szerint, és bitorolni fog, mint a testet átszövő fekély, hogy örökké fogva tartson.

– Megtartja? – kérdezi újra Pjotr Nyikolájevics. Egy pillanatig farkasszemet nézünk.

– Nem – mondom nyomatékkal.

– Nagyon jó orvosaink vannak, ne féljen, gyorsan elvégzik a műtétet – bátorít.

– Igen, hallottam. Érzéstelenítés nélkül.

Egy hét múlva felszabadultan veszem tudomásul, hogy amit a lelkem be nem fogadott, az a testemnek is idegen maradt.

* * *

Pjotr Nyikolájevics még néhányszor benéz hozzám, aztán elmarad, de naponta megszólal a telefon hat óra körül, amikor rendszerint a zuhany alatt állok. A csengetés éles, szünni nem akaró, és csakis a kagyló felvétele vet véget a követelődző hangnak. Akkor aztán akármeddig hallózhatok, senki sem szól bele. Esténként viszont Oleg telefonál, és úgy tesz, mintha csupa barátságból érdeklődne hogylétem, napi tevékenységem iránt. Kényes helyzetemet figyelembe véve nincs más választásom: beszélgetek vele, és semmi jelét sem adom annak, hogy hívásainak indítékával nagyon is tisztában vagyok. Egy nap meglátogat, és vacsorára hív az étterembe. Szokatlan... ez biztosan nem tartozik munkaköri kötelességeihez. Túlzott udvariassággal kísér fel a „karzat”-ra.

– Ne rendeljünk *Júlja kebab*-ot – indítványozom –, újabban kocsonyájuk is van.

– Azt szeretem – egyezik bele, és olyan finomkodva adja fel a rendelést, hogy a pincérnő meglepetésében kétszer is hátranéz, amint a konyha felé tart. Két mély tálkában megérkezik a kocsonya. Oleg jelentőségteljesen jobb kezébe veszi a kést, bal kezébe a villát, és ellenőrző pillantást vet az én kézmozdulatomra. „Ó, hát

erről van szó”, ismerem fel a meghívás indítékát, mert eszembe jut, hogyan markolta meg múltkor a kést, és marcangolta vele darabokra az inakkal teli darált húst. Egy erősebb mozdulatnál oldalára fordul Oleg tálikója; a fiatalember elvörösödik. Figyelmemet azonban most más köti le. A lépcső felől ötvenöt körüli ballonkabátos férfi jelenik meg sietős léptekkel. Azonnal felismerem benne azt az illetőt, aki egy este a nyugatnémet cég jelvényével a gomblyukában odament Wernerék asztalához, kezét fogott, és amint körbenézett a társaságon úgy tűnt, igyekszik megjegyezni az arcokat. Ezután sarkon fordult, és ugyanolyan sietősen, mint ahogyan jött, el is távozott.

– Ki volt ez? – érdeklődtem Wernertől.

– Fogalmam sincs – válaszolta.

A ballonkabátos most felénk tart, de elhalad mellettünk, és megáll a következő asztalnál. Amint Oleg megpillantja, elborul a tekintete. Tesz egy félfordulatot, rákönyököl az asztalra, arcát a tenyerébe temeti, s mintha meglepetésében hangosan kotyogná ki, maga elé mormolja: „Hogy az ördög vinné el! Ez a szomszédom, a rendőrszázados...”

* * *

Másnap kellemetlen hír vár a portán: kettő negyvenről hét rubelre emelkedik a szállodai szobám ára. Afelől nincs semmi kétségem, hogy továbbra is ajándékokkal kell megvásárolnom a takarítónő jóindulatát, ha tartalék tekercs toalettpapírt akarok, vagy ha bármi más alapvető dologra van szükségem. Hét rubelt semmiképpen nem tud fizetni értem a vállalat; el kell intéznem, hogy maradhasson számomra most már a kettő negyven.

A Megyei és Városi Tanács, valamint Pártbizottság nagy, modern székháza felé tartva szorongás fog el, és minden rossz érzésem ebben a mondatban összegeződik: „Remélem, nem találkozom vele.” A Szállodaigazgatási Osztály vezetője ha túlzottan nem is siet, legalább fogad. Kerek, pirosposzgás arcán saját fontosságának tudata ül, ettől eltekintve azonban igyekszik szívélyesnek mutatkozni. Mindjárt elmeséli, hogy egyetemista korában ismert néhány magyar diákot, akik az itteni Mezőgazdasági Akadémián tanultak, és vodka helyett inkább bort ittak.

– Ötvenhat után meg idekerült a maguk Rákosi, és szervezni kezdte a magyarokat. Erre a kormány más városokba irányította az egyetemistákat. Azt hiszem, azóta sem jött ide egy se.

Tehát igaz a mendemonda: Rákosi itt élt. Küldhették volna Szibériába is, hogy a proletár forradalom heve lehűlhessen benne... Az osztályvezető várakozva néz rám, folytatnom kell.

– Én meg szívesen Krasznodárban maradnék, mert Agronómból, ahol az építkezésünk van, nem járhatok esténként az egyetemre. Az orosz irodalom előadásait szeretném hallgatni. Beszéltem a tanszékvezetővel – említtem a nyomaték kedvéért, és magam előtt látom az irodának berendezett zsúfolt helyiséget, ahol az adjunktusok meg a docensek ketten-hárman osztoznak egy íróasztalon. – Megengedte, hogy látogassam az órákat.

– Na, ha neki nincs semmi kifogása, miért is lenne nekem? – jegyzi meg az osztályvezető, akinek egyetlen telefonjába kerül ügyem elintézése.

– Azért jöttem magához, hogy a segítségét kérjem –, és tekintetem a feje fölött egy túlméretezett képre esik, amelyen Lenin a tömegekhez szól. Szakálla harciasan előreugrik; egyik kezét a zsebébe mélyeszi, másikkal a szónoki emelvényt támasztja, nehogy elrepüljön az ideológiától; a tömegek pedig mozdulatlanlanságba merevedve, lélegzetvisszafojtva isszák be minden szavát. Ennyi magasztosság mellett ügyem igazán eltörpül, de azért csak előhozakodom vele: – Felemelték a szállodai szobám árát hét rubelre, pedig már a kettő negyven is drága volt a vállalatomnak – és megemlítem, hogy Magyarországon nincs különbség a helyiek, meg a külföldiek szobaárai között. Beszélek, beszélek, mesélek az otthoni szállodákról, s ez megteszi a kellő hatást, mert az osztályvezető kegyesen így szól:

– Na jó.

– Szóval beleegyezik, hogy továbbra is kettő negyvenet fizessek?

– Ige-e-en – válaszolja engedékenyen, hosszúra nyújtva a szó végét.

– Köszönöm a megértését, de... ne vegye szemtelenségnek, ha még azt kérem, hogy hívja fel a szállodát, és közölje velük – gyakorolok nekibátorodva nyomást az osztályvezetőre.

– Na jó, csak hogy lássa, kivel van dolga – és a félig nyitott ajtón keresztül kiszól a titkárnőnek: – Mása! A szállodaigazgatók számát!

A titkárnő bejön, leteszi a listát az asztalra. Az osztályvezető hanyagul a telefon után nyúl. Hihetetlen szerencsém van: azonnal kap vonalat, a központ sem kapcsol félre, és sikerül az igazgatónőt is elérnie. Hallom, amit az osztályvezető mond, valósággal beiszom minden szavát, mint tömegek a Nagy Vezérét, és megnyugszom. A vonal túlsó végéről valamit válaszolnak, s ettől elkomorodik az arca, aztán leteszi a kagylót.

– Minden rendben van? – kérdezem fürkésző tekintettel, de egy pillanatnyi gondolkodás után így válaszol:

– Ige-e-en.

Kifelé menet eltévedek a folyosók között, amelyek útvesztőnek tetszenek. Tanácstalanságomban egy csoport élénken társalgó nőt követek, akik a bennfentesek biztonságával haladnak egyik folyosóról a másikra, s egyszer csak az ebédlő előtt találom magamat. Az ajtó feletti faliórán már elmúlt dél. „Megebédélhetnék” – gondolom, és belépek.

– Igazolványt! – szól rám szigorúan egy kékköpenyes nő.

– Az nincs, de éhes vagyok – panaszkodom. Végignéz vékony természetemen, töpreng egy pillanatig, aztán int, hogy menjek. „Az egyszerű orosz ember nagyon jószívű” jutnak eszembe egy ismerős szavai, aki gyalog jött haza Szibériából az első világháború után. Egyéves barangolása alatt számtalanszor éhen halhatott volna, ha a muzsik oda nem ülteti a közös tálhoz, és nem nyom egy öblösre vajt kanalat a kezébe.

Az ebédlő bejáratával szemben hatalmas piros betűs felirat vonja magára a figyelmemet: „Tisztaság nem ott van, ahol takarítanak, hanem ahol meg is őrzik.” Aláírás: „Lenin”. Már megint! Hogy ennek mi mindenre kiterjedt a figyelme! – sóhajtok. Bár ez egyszer igazat tévedett, ismerem be megadóan.

Alig állok be a tálcák előtti sorba, amikor felfedezem azt, akivel a legkevésbé sem akartam találkozni. Félig háttal áll nekem szétterpesztett lábakkal, rogyant nadrággal a másik sorban. Ő ugyan nem láthat engem, mégis rögvest kifordulok az ebédlőből, és legszívesebben végigfutnék a hosszú folyosón, de a feltűnéstől való félelem lefékezi lépéseimet, és csak sietek, mint akinek sürgős dolga van. A szalodáig egyvégtében szapora léptekkel teszem meg a távolságot. Csak a szobámban, a zárt ajtó biztonságában nyugszom meg, és minden éhségem ellenére két óra is eltelik, amire felmerészkedem a kis büfébe.

Hosszú levelet írok a családomnak, amelyben minden apróságról beszámolok, csak a velem történeteket nem említem. Az emlékek pedig bennem élnek, és a félelem hol szorongássá tompulva, hol pánikszerű erővel tör ki rajtam. Mindez a maga sokrétűségében keveredik a nap folyamán, és úgy érzem önálló akarattal rendelkeznek, nekem pedig semmi hatalmam sincs felette. Amint soraim az álmoságtól szabálytalan vonalakká rendeződnek a papíron, még egyszer megnézem, jól becsuktam-e az ajtót, és lefekszem. Fejemben zavarosan kavarnak a nap eseményei: az ebédlő, a másik sor, az osztályvezető, az emberek az utcán, s hogy mindezt elkerüljem, próbálok elképzelni, mit csinál most otthon a családom. Valamennyiüket látom, olyan élénken látom, mintha itt lennének körülöttem, és akkor megnyugszom.

* * *

Éjjel kulcs zörrenésére, fém koppanására riadok fel, és a bejárat ajtó ismerős csikorgását hallom. Kinyitom a szemem: látom amint az előszoba és a szobám közötti üvegajtó szélén, majd egyre növekedve, végül teljes terjedelmében fény ömlik be a folyosóról. Elér az ágyamig, tovább az íróasztal lábáig, és hamarosan bevilágítja az egész szobát. Rémületemben összehúzódkodom; sikítanék, azonnal felugranék az ágyról, és kirohannék a szobából, de akármennyire is erőlködöm, egyetlen hang sem hagyja el a torkomat. A szám görcsbe merevedve félig nyitva tátong a nem kívánt világosságba, és csak a hörgők melegítette lehelettel üzen a közömbös falaknak. Egész testem béna, mintha a félelem valamiféle láthatatlan ollóval átvágta volna az idegpályákat. Emelném a kezemet, de nem mozdul. Menekülnék, de hiába akarom, a lábam nem engedelmeskedik. A szívem a fejtetőmtől a lábujjam hegyéig veri a maga sebes ritmusát; a vérem melegen, bő áradattal nyargal bennem le-fel, de a testem mozdulatlan. Itt fekszem tehetetlen prédaként a védekezés legcsekélyebb lehetősége nélkül, és bárki rám vetheti magát.

Mindjárt kinyílik az üvegajtó! Eszembe jut a Balaton, az erdei tisztás, és hogy akkor kiköltözött belőlem a tudatom, elhagyta a testemet. Most ezt nem tehetem: most a testem hagyott el. A sejtjeimbe táplált életösztön kényszerít, hogy éber tudatommal őriz-

zem élettelennek tűnő húsból és vérből való önmagamat. Nem adhatom fel, hiszen léteznék-e még tudat és test nélkül? Dobol a fejem, a pórusaim néma kis sikolyokkal tűzdelik tele a levegőt, amíg merevségbe feszülve várom, hogy kinyíljon az üvegajtó. A szoba kísértetiesen nyugodt, a függöny nagy, tarka mintái a félhomályban tompán, közömbösen néznek rám. Várok. Minden pillanatban beléphet! Minden pillanatban... Ehelyett azonban egyre csökken a fény a szobában, vékony csíkká válik, majd csikorog az ajtó, és mindenre ismét sötétség borul. A feketeségbe nézek, kutatom, mintha a homályban is veszély rejtőzne. Telnek a percek. Szememből lassan szivárogni kezd a könny, kis tócsákba összegyűlve legurul kétoldalt az arcomon, és befolyik a hajam tövébe. Letörölném, de nem bírok megmozdulni, és így sírok, sírdogálok bele hangtalanul az egykedvű csendbe, amíg a kimerültség álomba nem torkol, és úgy érzem, magamba zuhanok, míg egyre tágulva végtelenné nő a testem, és átdereng rajta a világosság.

Másnap ébredéskor belém hasít az átélt rémálom emléke, és kezemet előkapva a takaró alól szétterpesztem az ujjaimat, forgatom; olyan elragadtatással szemlélem őket, mintha először látnám. Semmi mást nem érzek, csak mélységes hálát. Kiugrom az ágyból, szétrántom a függönyt, és nézem a fákat, amelyek mozdulatlanok, de a maguk módján lélegzenek, nőnek, élnek. „Éjjel cserbenhagyott a testem, mint néha lidércálmomban” – gondolok vissza keserűen, és e pillanatban nem tudom eldönteni, melyik volt rémesebb: ez, vagy az, ami nemrég történt velem. Az előszoba padlóján megtalálom a kulcsomat. Biztos nem fordítottam el egészen, és valaki tévedésből bejött. Vajon ki lehetett? És először gondolok rá: talán nem is férfi volt.

* * *

Délután Wernerrel akadok össze a folyosón.

– Az Isten szerelmére, hol voltál, hol voltatok? – kérdezem olyan kétségbeesetten, hogy zavarba hozom, hiszen eddigi barátságunk alig terjedt túl találkozásokon a folyosón, vagy egy-egy vacsorán az étteremben.

– Északon jártunk, Vologdában. Üzembe helyeztünk egy új bútorgyárat – magyarázkodik. – De miért vagy ilyen izgatott? Mi történt?

– Beszélnem kell veled. Gyere, sétáljunk egyet az épület körül – indítványozom, mert zavarnak a falak, és ez az egész elviselhetetlen bezártság.

A szálloda előtti sugárutat fákkal szegélyezett zöld sáv bontja meg, és a délutáni enyhe napsütésben barátságosan bújik át a fák levelei között a gyenge szél. Ha egy kicsit nekibuzdul, felkapja a még mindig virító petúniák illatát, és felénk sodorja. Mélyen belélegzem, és szótlánul megyek az ágyások szélén. Werner engedelmesen tartja velem a lépést, és várja, hogy meséljek.

– Nagyon félek – kezdem. – Két hete megerősakoltak, tegnap éjjel meg bejött valaki az előszobámba, azt sem tudom, hogy ki volt. Szerencsére el is ment.

Werner összehúzza a szemöldökét, belesápad a hallottakba.

– Az ajtón nagyon könnyű segíteni – magyarázza. – Az egész egy pontos méretű léczkérdése, ami belülről felfelé feszíti a kilincset, úgy, hogy nem lehet lenyomni. Mihelyt visszamegyünk, méretet veszek.

Másnap hozza a fahasábot, amely a padló és a kilincs közé feszülve biztonságomat szavatolja. Megnyugtatómra vagy tízszer is kipróbáljuk, és a világ legegyszerűbb megoldása tökéletesnek bizonyul. Estéim magányosságát mostantól a németek társasága váltja fel. Werner testörömmel szegődik: értem jön hét körül, és együtt vacsorázunk, tíz felé meg visszakisér a szobámba. Megvárja, amíg belülről becsukom az ajtót, és amikor biztonságban tud, csak akkor tér vissza a barátaihoz. Számtalan apró figyelmes-ségével sok örömet okoz, és úgy tűnik, boldogsága az én örööm-ben telik. „Akinek nem mindegy, hogy fázol-e vagy meleged van, éhes vagy-e vagy szomjas, az szeret igazán” – emlékszem édes-anyám szavaira, mert Werner valóban gondoskodik rólam.

– Hovatovább harminckettő leszek... lassan ideje a családala-pításra gondolnom – mereng el Werner, amint egyszer a közeli játszótér mellett sétálunk el.

– Én is vágyom már rá – vallom be tekintetemet a járdára sze-gezve, és a szemem sarkából látom, hogy ő is ezt teszi. Rövid hall-gatás után Werner a szüleiről, és a kisvárosról kezd mesélni, ahol élnek. E naptól kezdve egyre gyakrabban sétálunk kettesben, és a környezetünk mind inkább természetesnek veszi, hogy összetar-tozunk.

Egy alkalommal meghallgatjuk a városban vendégszereplő jugoszláv dzsesszzenekart. Másnap a folyosón összetalálkozom a szaxofonossal, aki a közvetlen mellettem lévő szobában lakik.

– Tetszett a koncertjük – dicsérem, és ekkor Oleg szomszédját, a rendőrszázadost pillantom meg, aki szapora léptekkel siet le a lépcsőn. Karját üdvözlésre lendítve odaszól a szaxofonosnak:

– Minden rendben? –, és meg sem várva a választ, már el is tűnik a fordulóban.

– Ki ez? – érdeklődöm.

– A Városi Zenei Főosztály vezetője.

– Tényleg? – kérdezem olyan hangsúllyal, mint aki jobban értesült.

A koncert után a szaxofonos érzelmes dalokat játszik nekem a falon keresztül.

– Az éjszaka szerelemre való – csenget át hozzám.

– Nem, nem – tiltakozom – alvásra!

Bár az ajtóm zárva, az ablakon meg csak nem fog átmászni, mégis belém költözik a rettegés. Felhívom Wernert, és izgatottan kérem, jöjjön azonnal. Elhadarom neki félelmem okát, amire átmeleg a szomszédba. Beszélgetés foszlányait hallom, majd egy ajtó zárul, és csend borul a folyósóra. Másnap Werner feltűnően véres szemekkel jelenik meg.

– Mi történt? – ijedek meg.

– Semmi, csak nem aludtam. Meghívtam az egész zenekart a szobámba, és reggelig itattam. Hét után eresztettem el őket, amikor te már elmentél dolgozni. Ma délben meg már el is utaztak.

* * *

A mindent tudni akaró ellenőrzés új módszerrel válaszol a németekkel kötött barátságomra: már éjszakánként is cseng a telefon, és mire gondolataim kusza szövevénné gabalyodnak a közeli álmat jelezve, éles hangon, követelődzően ismét megszólal a készülék. Senki sem jelentkezik. Oleg mostanában esténként felhív, és ha nem talál mindjárt a szobámban, méltatlankodik. Megadással tűröm egy ideig, de mikor egy alkalommal erélyes hangon kéri számon, hol töltöttem az időmet, megfeledek szocialista hazámról meg az óvatosságról, és kifakadok:

– Oleg, te nős vagy, ugye? Ellenőrizgesd csak szépen a feleségedet, nekem meg hagyj békét! És ha már itt tartunk, mondd meg a barátaidnak, hogy ne hívogassanak éjszakánként, de naponta hatkor sem! – és ezzel leteszem a kagylót. A telefonok elmaradnak, mégis amikor a zuhany alatt állok, a berögződött idegpályák miatt a víz sugarán keresztül hallani vélem a hívást. Kidugom fejemet a tus alól, és megbizonyosodom, hogy tévedtem. Már-már hozzászokom az elnyert nyugalomhoz, amikor egy nap hat felé követelődzően megszólal a telefon és sipít, sipít, ameddig fel nem veszem. „Miért is gondoltam, hogy évtizedes módszereiken változtatni fognak?” – tûnődöm magamban, és percekig tartom a kagylót, aztán leteszem.

Délután Oleg jelentkezik megemlítve, hogy múltkor nem kívánt vágányra terelődött a beszélgetésünk, és engesztelően hozzáteszi, hogy benéz hozzám. Olyan kedélyesen üdvözlöl, mintha régi jó barátok lennének, és kényelmesen elhelyezkedik az íróasztal melletti széken.

– Meleg van, mint augusztusban – lazít egyet a nyakkendője csomóján. – Magyarországon is olyan az időjárás, mint itt?

– Nincs nagy különbség az éghajlat között – válaszolom –, de az élet más.

– Milyen szempontból? – kérdezi, miközben bekapcsolja a rádiót.

– Ne haragudjon, nem szeretek másokkal párhuzamosan beszélni – csavarom el a gombot. Oleg int, hogy hagyjam, és felerősíti, majd arckifejezésével, és kézmozdulataival tudomásomra adja, hogy a lehallgató készülék miatt teszi. Felhúzó a vállamat, mintha semmiről sem tudnék. Ekkor Oleg az íróasztal feletti tükörre mutat. Felállok, leveszem a tükröt, de csak a sima, fényes fal néz rám vissza. Oleg most az ágy felé mutat. Elhúzó az ágyat: készüléknek ott sincs semmi nyoma. Ekkor mozdulatokkal jelzi, hogy az ágy alatti bőrönddel talán több szerencsénk lesz.

– Nem, nem – tiltakozom suttogva, és számat a szavaknak megfelelően formálva, meg kezeimmel gesztikulálva értésére adom, hogy a bőrönd az enyém, és csak néhány ruhadarabot tartok benne. Oleg tovább találgat, s akkor én a telefonra mutatok. Végigvezetem kezemet a rövid zsinóron, elérem a falat, olyan mozdulatot teszek, mintha ki akarnám húzni a vezetékét, és vállvonogatva, fejemet rázva adom értésére, hogy nem lehet kikapcsolni, beépí-

tették a falba. Oleg felveszi a kagylót, hosszasan szemléli, és éppen hozzákezdene a szétszereléséhez, amikor kopognak az ajtón.

– Szabad – kiáltom, és kitárom.

– Ez a húszas szoba? – kérdezi egy vastagszemüveges nő, és már dugja is be a fejét, hogy alaposan körülnézhessen a szobában. Oleg félrefordul, és az íróasztalra könyökölve arcát a tenyerébe rejti, mint múltkor az étteremben tette.

– Nem, kérem – őrzöm meg a nyugalmamat –, ez a tizenhatos –, és az ajtón lévő öklömnyi számokra mutatok.

– Elnézést – mondja a nő, és sarkon fordul.

Bezárom az ajtót. Oleg a fejét csóválja, és mély meggyőződéssel csak ennyit mond:

– A marha!

Én meg nem szólok egy szót sem, csupán kesernyés, futó mosollyal nyugtázom, hogy a nyomozót is ellenőrzik.

* * *

Egyik éjjel a háborúról álmodom: kétségbeesve menekülök, miközben lövedékek szelik át a levegőt, és csapódnak be körülöttem. A félelemtől összerázkódva lassan visszanyerem öntudatomat, és akkor ismerem fel, hogy a pattanásszerű zaj nem más, mint kopogás. Figyelek. Valaki az én ajtómon kopogtat. Felkattintom a lámpát, megnézem az órát. Kettőt mutat.

– Ki az? – szólok az ismételt kopogásra.

– Pjotr Nyikolájevics.

– Ilyenkor? – nézek ismét az órára.

– Sürgős mondanivalóm van.

– Mondja.

– Így nem tudom, engedjen be!

Hát erről van szó... Mély lélegzetet veszek, és minden határozottságomat összeszedve közlöm vele:

– Pjotr Nyikolájevics, én éjjel kettőkor senkit sem engedek be. Hívjon fel holnap telefonon. Jó éjszakát! – és tekintetemmel végigsimogatom a biztonságomat szavatoló lécet. Sokáig nem tudok elaludni, mert ismét gombóc feszíti a mellkasomat. Vér tolul az arcomba, és szokatlan melegével égeti a bőrömet. Odakint elered az eső; lebeg a függöny, hasasra duzzad, majd végei felcsa-

pódnak, és a hűvös fuvallat betáncol a szobámba. Behunyom a szememet, hagyom hogy hűsítsen.

Másnap ártatlanul kék az ég, és felkerekedek, hogy friss gyümölcs vásárlása címén csatangolhassak egy kicsit a városban. A piac zajos-népes, és ahol a maszekok hétvégi kis kertjükből kikerülő portékákat árusítják, minden kapható, ami az állami zöldséges üres polcra hiányzik. A gránátalma meg a mandarin arról árulkodik, hogy távolabbi vidékekről is kerül ide gyümölcs, ha van, aki megfizeti. Kovászolt dinnyék, és színüket, duzzadó életerejüket alig vesztett, kovászolt szőlőfürtök árasztanak savanykás illatot a nagy káposztafejek és a fokhagymák társaságában. A piac körül zugárosok tömege kínálja a hiánycikknek számító ipari termékeket, az állami szervek képviselői meg hagyják, hogy a lakosság ügyessége, és fortélyossága folytán, ha döcögve is, de megéljen a rendszer. Gumi cipősaroktól aranyhalig kapható itt minden – és senki sem idézi Lenint...

Kezemben zacskó narancssal hagyom el a zajos piacot, és befordulok egy csendes mellékutcába, ahol még sosem jártam. Pjotr Nyikolájevicsel, meg a kisfiával találkozom közvetlen közelből szembe. Mindketten megtorpanunk a meglepetéstől, és olyan hitetlenkedve méregetjük egymást, mintha nem bíznánk a látásunkban. Feszülten telnek a másodpercek, s még a gyerek is érzi, mert az apja felé fordul, és kíváncsian felnéz rá.

– Jó napot! – köszönök magamhoz térve.

– Jó napot! – üdvözlök Pjotr Nyikolájevics, aki szemmel láthatóan kínosan érzi magát. Egy ideig szótlánul áll, mint aki tudja, hogy most valamit mondania kell, aztán színtelen hangon megszólal: – Elnézést a tegnapiért.

Biccentek. Harag nélkül, büszke tartással a szemébe nézve mondom:

– Minden jót! – és továbbmegyek.

* * *

Telnek, múlnak a hónapok; hazafelé készülődöm. Kiszedem az ágy alól a bőröndömet, felnyitom, és megtalálom benne az összegöngyölt ruhát, amelyet látni sem akartam. „Majdcsak jó lesz valakire” – méregetem, és újságpapírba tekerem, hogy a takarítónő-

nek adjam. A csomagolás még várhat: majd egy hetem van az indulásig. Lemegyek a portára, kérem, hogy készítsék el a számlát. Futó pillantást vetek a papírra, és elszörnyedek.

– Valami tévedés van – mutatok a végösszegre –, hisz nekem napi kettő negyvenért jár a szoba.

– Nem, nem – rázza a fejét a vörös hajú alkalmazott. – Itt a kartonja, nézze meg – és átnyújtja az adataimat tartalmazó pontos kimutatást. A szoba napi áránál tényleg hét rubel szerepel.

– De beszéltem a Szállodaigazgatási Osztály vezetőjével, aki beleegyezett a napi kettőnegyvenbe. A fülem hallatára hívta fel magukat, az igazgatónővel beszélt.

– Ő most szabadságon van, de mindegy, hogy maga mit hallott, mert az írásos utasítás a mérvadó. Olvasta azt?

– Már hogy olvastam volna? Nem is tudtam róla! Senki sem említette. Hónapok óta abban a hitben lakom itt, hogy maradt a régi ár. Tudja mit? Tegyen nekem egy szívességet, biztos megvan magának a telefonszáma, legyen olyan drága, és hívja fel a Szállodaigazgatási Osztály vezetőjét.

– Felesleges – néz rám sokatmondóan.

– Hátha mégsem – próbálok alkudozni.

– De, felesleges – néz rám most már gúnyosan, és egy tapodtat sem mozdul.

Fogom a számlát, megyek vele a szobámba, s közben arra gondolok: hát így jár, aki bemocskolja a Szovjetunió jó hírnevét. Felidézem az osztályvezető hosszan elnyújtott „ige-e-en”-jét, és elboruló tekintetét, amikor az igazgatónő mondott neki valamit a telefonba. „Mégis meg kell kapnom a számát, fel kell hívnom” – kötöm az ebet a karóhoz, nem is tudom, miben reménykedve. Lemegyek a földszinti turistairodába a mindig barátságos, kedves Dimitrijhez, és a bűvös számmal a kezemben térek vissza. Többszöri próbálkozás, és várakozás után végre sikerül beszélnem a titkárnővel.

– Az osztályvezető elvtárs nincs bent – közli szárazon.

– Mikor jön vissza? – próbálok uralkodni a hangomon.

– Két hét múlva.

A válasz hallatára világossá válik előttem, hogy bezárult a kör. Nézem a számlát, méregetem: ijesztő a végösszeg.

Este Werner meglepődve kérdezi:

– Mi történt? Csak nem sírtál?

Magyarázat helyett mutatom a számlát.

– Ilyen összeget nem tud értem fizetni a vállalatom. Azt ígérték, hogy nekem nem emelik az árat, de ennyit ér a nagy szocialista testvériség! Azt hiszik, nem látom, hogy mi folyik? A hűtőtárolónknak csak az alumínium hullámlemeze magyar. A közöttük lévő műanyag hab, valamennyi szigetelő anyag olasz, a lemezeket angol szegecsek tartják össze, és a belövő pisztoly Bosch gyártmányú. Mindezt kemény valutáért vesszük, és rubelért adjuk tovább – el tudod képzelni, hogy milyen ragyogó üzlet ez nekünk! És akkor még a szállodámon is keresni akarnak!

– Ne keseregj! – ölel át Werner – Úgysem engedtem volna, hogy Agronómban lakjál a munkásszálláson. Mit gondolsz, hányszor próbálták volna részegen rád törni az ajtót? A pénz miatt meg ne izgulj, megszerzem.

– Áh, ezt nem fogadhatom el!

– Ugyan, hiszen úgyis azt tervezzük, hogy összeházasodunk. Nem mindegy, hogy mikor kezdek el gondoskodni rólad?

Másnap Werner áruba bocsátja a bőrkabátját, a svájci óráját, hozzáteszi a zsebpénzét, és én előre kifizetem a számlát a vörös hajú nőnek.

– Na, mit ellenkezett, aztán mégiscsak volt elég pénze – jegyzi meg epésen.

– Amint látja – igyekszem mosolyogni.

* & *

Tizenhárom év múlt el szovjetunióbeli tartózkodásom óta; most Zürichben ülök Bélával az erkélyen, és a szemközti kétemeletes házaknak a domboldalon lefelé vonuló sorát nézem. Mind egyforma, mind erkélyes, mindet szürkére festették, és bokrokat ültettek a tövébe.

– Szociális lakások kis kerestetűeknek – kapja el Béla a tekintetem. – Svájci nyomor: két szoba összkomfort, távfűtés, melegvíz szolgáltatás.

– Azért lehetne valamivel szebb színűk is – húzom fel az orromat.

Béla vállat von. Ritkás, félig száradt fűsáv választ el a szürke házaktól, amelyet lehullott sárga levelek tarkítanak. A környező

hegyek még várnak hóillatú leheletükkel, és hagyják, hogy élvezzük a szokatlanul későbe nyúló vénasszonyok nyarát. Lassan eszteledik.

Nemrég érkeztem Stuttgartból; Béla ropogósra sült sajtos tésztával, „Egri bikavér”-rel várt, és jóllakva most itt kint szürcsöljük a sűrű vörösbort. Ez második látogatásom, hisz nemrég ismerkedtünk meg.

„Galériám van” – mondta Béla, amikor az *Alte Kanzlei* napernyője alatt, Schiller szobrával szemben habos hideg sört ittunk a sváb fővárosban – „Látogassál meg.” A galériáról ugyan kiderült, hogy csupán tíz-tizenöt festmény képviseli a falon, de ez mit sem változtatott azon a felismerésen, hogy lelkileg szükségünk van egymásra. Béla nemrég vált, én pedig csak arra várok, hogy kitűzzék a tárgyalás időpontját.

Elmúlt házasságunk emléke olyan friss, hogy vissza-vissza kanyarodunk a témához, mintha nem tudnánk tőle szabadulni, míg a bosszantó részleteket önigazolásként, elemezgetve el nem meséljük egymásnak. „Hol hibáztam?” és „hol hibáztott?” – ez a refrénje mindennek, bármibe is kezdünk.

– Most már igazán ideje valami másról beszélünk – javaslom. – Miért nem beszélünk magunkról?

– Milyen igazad van! – élénkül fel Béla. – Várjál, mindjárt kihozom a magyarok lapját. Megjelent benne egy tárcám – és eltűnik a lakásban, hogy megkeresse a lapot. Zseblámpával, meg a cikkel tér vissza. – Nagyon jó érzés az embernek nyomtatásban látni a saját szavait – vallja be.

A fénypászta megvilágítja az erkélyt befutó pletykát és a rubin-színben izzó bort. Elolvasom a tárcát.

– Hangulatos – jegyzem meg, lekattintom a zseblámpát. – Annyira kötödsz az anyanyelvedhez, nem is értem, miért disszidáltál. Sejtetheted, hogy a jogi végzettséggel nem vár rád fényes jövő német tudás nélkül... otthon meg már karriert csináltál. Nem azt mondtad a múltkor, hogy bíró voltál?

– De.

– És milyen perekben hoztál döntést?

– Hát, sokfélében. Az utolsó években például erőszakokban.

– Engem is megerőszakoltak... a Szovjetunióban.

– Ne mondd! – döbben meg Béla – Hogy történt?

– Hát... szállodában laktam, és egy délután felmentem a büfébe enni... – kezdem a történetet, aztán sorra elmondom, hogyan hívott meg Borisz, milyen volt a társaság, meg hogy a kövérkés férfi a szobámba kísért.

– És? – szól bele izgatottan Béla.

– Felírta a címét – mondom, és folytatom a történetet. Közben teljesen besötétedik, s a közeli szomszédos ház csipkefüggönyein, a kiszűrődő fényeken nyugtatva a szememet csak mesélek, mesélek.

– Nahát! – szól bele egyszer Béla hangosat hörpintve a poharából.

– Szóval így történt – fejezem be.

– Kérsz még egy kis bort? – néz rám. Mintha remegne a hangja.

– Nem, nem... köszönöm.

– Akkor menjünk be! Még az ágyat is át kell húzni.

Fogjuk a poharakat, az üres üveget, és bevisszük a konyhába. Béla tiszta, de gyűrött lepedőt vesz elő a szekrényből.

– Kisimul, ha kifeszítjük – magyarázza. – Melyikünk megy először zuhanyozni?

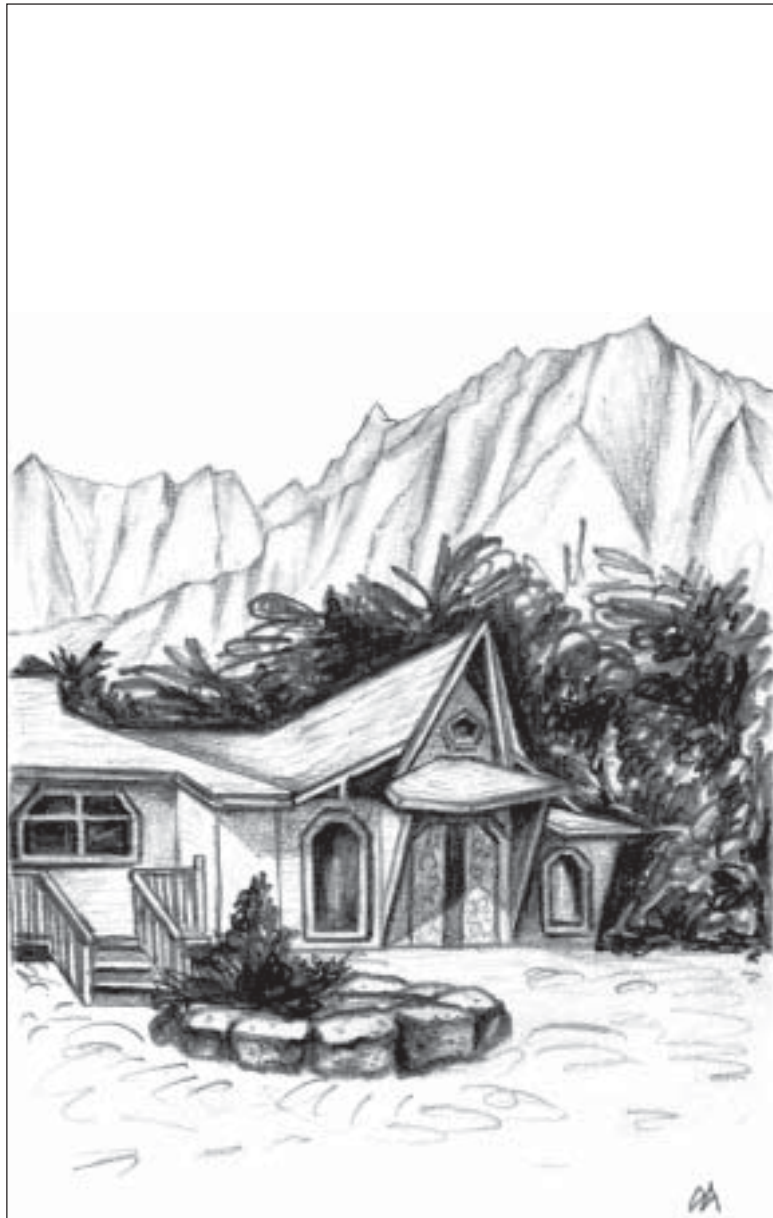
– Menj csak te – válaszolom –, addig legalább elmosogatok.

Béla fogja a pizsamáját, elindul a fürdőszoba felé, aztán megáll, és visszafordul.

– Majd ha... tudod... – néz rám sokatmondóan – tégy úgy, mintha... mintha... megerőszkolnálak. Az engem mindig nagyon feldob – vallja be, és eltűnik az ajtóban.

Két tenyerembe temetem az arcomat, rázom a fejemet, és úgy érzem, hogy az erőm lefelé száll bennem, majd a talpamon keresztül elhagy. Kiegyenesedem. Sporttáskám a fal mellett áll érintetlenül, ahogy megérkezésemkor hagytam. Széles pántját átvettem a vállamon, és a fürdőszobából kihallatszó vízcsobogás hangja mellett csendben kimegyek a lakásból. A ház előtt pár métert futnom kell, hogy elkapjam a megálló felé közeledő villamost, amely a pályaudvarra visz. Kifulladásig rogyok le egy ablak mellett, és amint kinézek rajta, a számtalan erősen megvilágított kirakat egyetlen fénycsíkká olvad össze a szemem előtt a villamos sebességétől, és attól, hogy nem figyelek. A jármű mély, bűgő hangot hallat az indulásnál, majd a hang egyre emelkedik, és a kellő sebesség elérével ütemes kattogássá változik. Nem hallgatom, de

hallom, és hihetetlennek tűnik, hogy a villamoson ülök, ismét úton vagyok. Most figyelni kezdem a kattogást, kényszerítem magamat, hogy csakis ez töltsön be. A gondolatok azonban a maguk vasakaratóval átszűrődnek a kattogáson. Hamarosan a vonat kerekeit hallhatom majd órákon át. Meredeken emelkedő hegyek mellett fog kanyarogni, amelyeken a hótakaró pont olyan fehér télen, mint a Kaukázuson, s mint amilyenek a vatta-felhők fent az égen. A hegyek hatalmas testükben érceket szülnek, és táplálják a rájuk boruló erdőket, hogy körénk leheljék a szennyünktől megtisztított levegőt. Mennyire önzetlen, milyen magasztosan szép a természet, csak mi emberek zárjuk magunkat kíméletlen, önző akaratunk börtönébe, és még ki sem tekintünk a rácson...

THEO ATYA

U - ram ir - gal- mazz, u - ram ir - gal - mazz,
u ___ ram ir - gal ___ mazz

– emelkedik ki Theo atya érces hangja a halk és a bizonytalanul tévelygő hangok közül. Az öreg pap, Dijon atya, már csak maga elé mormolja a szöveget az oltár melletti karosszékből.

Ritmusosan csörögnek a gömböcskék, és pöfékelve, gomolyogva száll az illat a füstölőből, amint Theo atya az ikonok előtt lóbálja. A hangok, az illat, a csörgés egybevegyül, és felszáll a csúcsos mennyezetre, majd az oldalfalakon kúszva kiáramlik a szárnyas bronzajtó nyílásán. Körbefutja a bejárat fölé erősített fenyőkoszorút, és a szabad térre jutva egyre terjed. Elsuhan a mangófák olajos levelei között, a háztetők és a cédrusok fölött; egyre ritkul, és már könnyebb, mint a futó sóhajtás, mire eléri a völgyet határoló hegykoszorú csúcsát. A tömbökre repedt sziklák fölött egyesül a tenger leheletével, amely a szigetet körülengő hullámok csipkés tarajából árad. A hawaii völgyek virágaik fűszeres illatát küldik, s mindez összekeveredve, sorsokat, éveket egybegyűjtve lebeg Waianae fölött. Innen, a felhők aljából a kis templom már alig látszik.

A gyülekezet most körbeállja a vízzel teli tálat. Theo atya összézárt ujjakkal keresztet rajzol a víztükörbe, belé leheli a jelet, majd megáldja a háromágú gyertya belévesző fényével. Még egy falat az átváltoztatott kenyérből, rózsaoilaj kenet a homlokra, és véget ér a vízkereszt ünnepe.

A templom előtti szökőkút kövein zajtalanul csordogál a víz, és a csöpp medencébe gyűl, amelynek közepén lila szirmú lótusz terpeszkedik. Szétterülő leveleinek árnyéka menedéket ad az aranyhalaknak, mert ha a nap egyenesen belenéz, a víz egyetlen

vakító fényárrá változik. A medence mellett tollak pihéje, véres szárny és belek. A parókia teraszának lépcsőjén egy fekete-fehér macska kéjesen nyújtózkodik, hunyorog, és simogatásra vár. Karmai között félreérthetetlen bűnjelek. Theo atya a hívekkel beszélget, és amint meglátja a macskát, mérgeset dobban. „Mi az, már megint madarat fogtál?! Elkaptad, ugye, amikor inni jött? Na, eriggy innét! Hess! Hess!” A macska talpára ugrik, tesz néhány lépést, megáll, visszanéz. Nem hiszi, hogy elkergetik. Hogy ő rosszat tett volna? Ugyan! Csak az ösztöneinek engedelmeskedett.

Amint Theo atya kilép az árnyékból, a déli nap színarannyá változtatja brokát palástján a hímzést, és kövér cseppeket varázsol a homlokára. Mellette az öreg pap előrehajol, és füle mögé tartja a tenyerét, mert éppen valamit kérdeznek tőle. Alig hallhatóan, röviden válaszol, mintha csak magának beszélne: tudja, hogy sem vigaszt, sem biztatást nem várnak már tőle. Leszolgálta az idejét, és mint akit itt felejtettek, szerényen fogad minden közeledést. A füstölő illata az ereibe kövesedett. Sokat megélt, alaposan bele is fáradt. Mostanra nem maradt más, mint türelmesen várni azt a napot, amikor ő maga is egy halk sóhajtássá csendesül abban a magas kék örökkévalóságban.

A hívek az eget kémlelik; a délutánra jósolt vihar jeleit kutatják, s bár még habosan fehérek a felhők, búcsúzkodnak, és lassan szétszélednek. Ma üresen maradnak a terasz mahagóni padjai, a parókia zöld vászonszékei, amelyeken néha órákig is elücsörögnek a szertartás után. Amíg a két pap átöltözik, felszeletelem a tegnapról maradt kalácsot.

– Nincs ikonfestőnk – jegyezte meg Theo atya, foglalkozásomra célozva, amikor egy repülőúton a szomszédos ülést elfoglalva szóba elegyedtünk.

– Hátha hamarosan lesz – néztem rá sokat sejtetően –, szállásért, ellátásért.

– Azt hiszem, megegyeztünk – tette kezét a kezemre, és biztatóan elmosolyodott.

Így történt, hogy a parókia vendégszobája már évek óta téli menedékem Chicago fagyától, s a sarkkörről egyenesen odaszárguló, süvítő szélből. Itt pirosodó mangók kukucskálnak be az ablakon, nézik, hol tartok a Szent György ikon festésével, amelyet még tavaly kezdtem el. Az ecset nyomán apró részletek emel-

kednek ki az arany háttérből, miközben az idő, mint a lélek is, egyedül a ragyogásban létezik. A nap körbejárja a horizontot, mire egy-egy kézen, egy ruha redőin a fényt és az árnyékot a festékpör, a víz, meg a tojássárga keveréke a mindenkori mába varázsolja.

Dijon atya a sekrestyéből kilépve bibliáját szorongatja, amelytől csak a szertartás idejére hajlandó megválni. Lám, szolgálatban találja őt az Úr bármikor, ha egyszer úgy dönt, hogy magához szólítja. A kopott, zsíros lapok meg már valósággal a kezéhez idomultak, gerincük is jócskán meghajlott. Az öreg léptei, akárcsak a hátra maradt idő, egyre rövidebbek, de fejét még mindig hajkorona övezi.

– Semmit sem változott! – fordulok hozzá elismerően.

– Haha! – hunyorog nevetve, és legyint.

– Ha még két évig így bírja, a századik születésnapját fogjuk ünnepelni – büszkélkedik Theo atya, és gyengéden a karosszékhez vezet. – A hallása sokat romlott – fordul hozzám félhangon. Guava levet hoz a hűtőszekrényből, kalácsot tesz elé. – Egyék, tata! – biztatja finoman megpaskolva a ráncos kezét, aztán velem szemben helyet foglal.

Theo atya most hosszú fekete papi ruháját viseli, amely szokatlanul karcsúvá varázsolja zömök, izmos alakját. A nagy szemű ezüstlánc feszes vargabetűt ír mellére a súlyos bizánci kereszt fölött. Arany közepében finom vonalakkal belevéselt Krisztus, és görög írás.

– Mi történt Laurával? – fordulok hozzá a kalácsot kínálva. Talvaly egyetlen szent liturgiát sem hagyott ki, most meg nem jött. Emlékszik rá, mennyit üldögélt itt a tornác lépcsőjén? Állítólag nyugtatóan hatott rá, ha csendben nézte, ahogy festek. Őszintén szólva elég furcsa teremtés.

– Nem csoda, nem volt könnyű élete.

– Néha felhívtam Chicagóból, indulásom előtt egy héttel meg ő telefonált, hogy kijön értem a reptérre. Ezért is írtam magának, hogy ne fáradjon ki, majd itt találkozunk. Laurának színét sem láttam, pedig legalább egy órát ácsorogtam, vártam rá. Végül kénytelen voltam taxival jönni. Most már attól félek, hogy valami történt vele, mert hiába hívom, nem veszi fel kagylót. Hallott róla valamit?

– Ma mondták, hogy megint az ideggondozóba került. Ez nála sajnos visszatérő probléma... nem említette?

– Nem. De alig beszélt magáról.

– Manapság azt mondják, hogy a gyerekkor meghatározza az ember egész életét. Az övé pedig nehéz volt... a mostohaapja, hogy is mondjam, folyton szerelmével üldözte... már amit ezalatt értünk.

– Ezt nem tudtam! Azon csodálkoztam magamban, hogy még nem ment férjhez egy ilyen csinos teremtés. De – rémlik fel – egyszer valami olyasmit mondott, hogy a házasság nem neki való, és hogy erre még egész fiatalon rájött.

– Elhiszem – bólint a pap.

– Azt persze nem sejtettem, mi rejlik mögötte! Szóval... ez. Ki gondolta volna? Akkor ez a titka. Neki ez... Hány embernek lehet valami mély, keserves titka? Vajon hánynak?

– Talán többnek, mint gondolnánk – tűnődik el Theo atya, és szürkés szemei a hegy vonulataira vetődnek, azok meg mintha visszatükrözödnének, megkeményítik a pap szája körüli éles vonást.

Díjon atya nem figyel: gondolatai a saját világában keringenek amíg lassú, remegő kézzel tép egyet a foszlós kalácsból. A morzsák lehullva fennakadnak a szőnyeg szálain, és belevesznének a világos színbe, ha a karcsútestű apró hangyák nem hurcolnák a sötét mintákon át rejtkehelyük felé.

– Biztos elcsodálkoznánk, ha mindenki nyíltan beszélne róla... a legtöbbjükről sosem feltételeznénk. Tulajdonképpen csak azokról tudjuk, akik belebetegsznek. Ez meg, mármint a körülményeken túl, nyilván lelki alkat kérdése is – elemezgetem tovább.

– Nem vagyunk egyformák – bólint Theo atya, és mintha meg-rándulna a szája széle.

– A sors pedig próbára teszi az embert, de még mennyire! – tekintek ki a még mindig ártatlanul kék égre. – Mindig azt hittem, hogy tragikus események csak másokkal történnek. Sosem gondoltam volna, hogy... hogy velem is... előfordulhat ilyesmi.

– Magával? Mi? – kapja fel Theo atya a fejét.

– Egyszer... egy szállodában... külföldön, azaz a Szovjetunióban... egy félig részeg elvtárs... szóval... és én nem mertem kiabálni, mert... mert féltem... hogy megfojt... de *utána* sem engedett el... és... megint... szóval megint... megerőszkolt – és ahogy kimondom, a szívem kétszer annyi vért kerget az ereimbe. – A

pap tekintetében villanásnyi iszonyat jelenik meg, amelyet tüstént lecsukódó szemhéjai mögé rejt.

– Ezt nem gondoltam volna – motyogja maga elé, és lazán ökölbe zárt jobbát felemelve az ölébe ejti.

– Hát igen... és... és a rendőrségen senki nem hitt nekem... meg... meg mások sem nagyon... csak az orvosok... mert abban az országban minden, minden egyedül csak... csak politika volt.

– Hm-m – rázza a fejét Theo atya, és zavartan rám néz. – Szörnyű! Hogy Maga mikén nahát! – némul el egy percre. – El tudom képzelni... hm-m-m... jobban... mint gondolja... – mondja aztán szinte nyögve, miközben homlokának pórusaiból harmatszerű cseppecskék préselődnek – de az *ilyesmiről*... nagyon nehéz beszélni...

– Csak nem azt akarja mondani, ho... hogy... – dadogom.

– De, de... – tapasztja tenyerét a homlokára.

– Maga?! Azaz Magát?! – méregetem, mintha először látnám.

– I-igen... – mondja vontatottan, belső fűtöttséggel ejtve ki a szót. Rákönyököl a szék karfájára, s ettől meggömbül a háta, mint az összekucorodó gyereké. – Még alig voltam tizenkét éves...

Tekintetem a pap arcáról, majd a levegőben most lassan himbálódzó keresztről lesiklik az ölemben tartott kezemre. Ugrál a másodpercmutató, és ahogyan körbeér, nehézzé válik körülötünk a csönd. Theo atya szögletes kezével végigsimítja a térdét, mintha a köntösét porolná le, majd kiegyenesedve folytatja: – Az anyám bátyja tette... – és hurkás ráncokba szalad a homloka, amint felhúzza a szemöldökét. A verejtékcseppek most fényes vékony vonalakká egyesülnek a ráncok árkaiban. Félrenézek. Hallgatok. Magamba nyelem a döbbenetet, és ugyanakkor érzem, hogy a pap folytatni fogja. Theo atya mély lélegzetet vesz, azután halkán megismétli: – Az anyám bátyja követte el ezt a szörnyű bűnt! Bizony...

– Hogy? Hát együtt laktak? – érdeklődöm zavaromban.

– Nem, nem. A hálaadás ünnepére jött hozzánk.

– És mit csinált az édesapja, amikor... megtudta?

– Az édesapám? – rázza a fejét. – Nem volt nálunk férfi a háznál. Szerencsétlen apám a normandiai partraszállásnál esett el, amikor én még az anyám szíve alatt voltam. Sosem tudta meg, hogy fia született, hacsak odafönt nem – és Theo atya pislogva a

mennyezet felé biccent. – Az anyámnak azért nem lehetett könnyű dolga, mert nem ment többet férjhez, de még barátot sem hozott a házhoz soha. Apámról meg nem esett sok szó odahaza... tulajdonképpen alig házasodtak össze, amikor a frontra küldték. Anyámnak nem is volt sok emléke róla, egyre csak azt hajtogatta, hogy hasonlítok rá. Nekem persze nagyon hiányzott. De még mennyire! – és Theo atya vállait felhúzva igyekszik elnyomni egy sóhajt.

– Azt elhiszem! El sem tudom képzelni az életemet az édesapám nélkül. Egy fiúnak meg még sokkal rosszabb lehet.

– Már hogyné! Ezért is örültem annyira, amikor a nagybátyám vendégségbe jött hozzánk. Állandóan azt próbáltam elképzelni milyen volna, ha ő lenne az apám, mert az az igazság, hogy Joe bácsi is nagyon ragaszkodott hozzám. Minden olyan szépen kezdődött! Versenyt úsztunk, rengeteget kosárlabdáztunk. Mindig magával vitt, és jó messzire kieveztünk a tengerre horgászni. Mekkora halakat fogtunk! A biciklimet is megjavította. Az tetszett nekem a legjobban benne, hogy mindenhez értett: még a *luau*-t is ő csinálta.¹ Nem győztem csodálni, amikor a sült malac belsejéből pusztá kézzel vette ki a forró köveket, azt hittem sérthetetlen, mint a mesebeli hősök. És hogy irigyeltek a barátaim! Persze, anyám is büszke volt a bátyjára, arra meg különösen, hogy híres embereket ismert. Főként politikusokat, mert egy államtitkár sofőrje volt Washingtonban. Mesélt is sok érdekeset arról a messzi városról, ahol az épületeket fehér márvány fedi... Istenem, és én még arról álmodoztam, milyen csodálatos lenne, ha Joe bácsi örökre velünk maradna!

– Nem egészen értem. Hát ha szerette magát, akkor... hogyan tudta mégis... ?

Theo atya a hegyekre szegzi tekintetét. A nap már lekúszott a delelőről, és amint oldalvást kerül, a vonulatok gerince penge élességű határrá változik a fény és az árnyék között. A két világ egészen apróra, bogycska nagyságúra zsugorodik, és beköltözik a pap íriszébe. Dijon atya ezt már nem látja: a szertartástól kimerül-

¹ Lakomát jelent, amelynek szerves része ősi hawaii módszerrel gödörben, izzó bazaltkövek között malacot egészben sütni. Lásd a függelékét.

ve elpilledt a karosszékekben. Ezüstös feje a mellére csuklott, erőtlen szuszogása halkan remeg a levegőben.

– Letelt a szabadsága – fordul felém Theo atya, hogy kérdésekre választ adjon. – Utazása előtt elbúcsúzott a régi barátaitól, akikből bőven akadt, mert ugye, itt élte le az egész fiatalságát. Szóval... egyedül vagyok a házban, amikor visszajön... szétvetett lábakkal áll meg... belekapaszkodik az ajtófélfába... meglódulva indul el... rettenetesen dülöngél... félek, hogy menten elvágódik... odaszaladok hozzá segíteni... akkor durván megmarkolja a vállamat... azt hiszem birkózni akar... majdnem elesünk... elvergődünk nagy keservesen a díványig... ott meg fellök... egyik tenyerével lenyomja a hátamat... a... a nadrágom korca recseg... elszakad... szóval letépi... iszonyatos fájdalmat érzek... még a gyomrom közepén is... vibrál... visítok... akkor meg úgy a... a párnába nyomja a fejem, hogy azt hiszem menten... megfulladok.

Theo atya nyel egyet, és elhallgat. Lesütött szemem magasságában a fekete háttérből kiemelkedő keresztet látom. Szárai három félkörben végződnek, mint a szabályosan elrendezett virágszirmok. Tekintetemmel körbejárom őket, s érzem, mint árad belőlük a nyugalom, ahogy tökéletes harmóniájukkal feloldani igyekeznek a kereszt közepén történő tragédiát.

– H-á-át... nem akarom az én történetemmel untatni... de engem az az orosz nem engedett el... szorította a karomat... órákon át! Már azt hittem, sose lesz vége! És maga? Maga hogy...?

– Mikor végre eleresztett, kirohantam a házból... elbújtam a kertvégi bokrok mögé. Az ágak közötti réseken lestem, hogy kutat-e utánam. Reszkettem a félelemtől, hogy bármelyik pillanatban megjelenik az ajtóban.

– És kijött? – hajolok közelebb.

– Nem, szerencsémre nem. Azt sem tudom, mi lett volna velem, ha tényleg megteszi. Ott sírtam a földre kuporodva. Még mindig rettenetesen fáj a testem. Amikor hányni kezdtem, azt hittem, hogy most biztosan meghalok. Azt persze nem értettem, tulajdonképpen mi történt velem, csak azt éreztem, hogy valami szégyenletesen gonosz dolog, amit senkinek el nem mondhatok. Meg az az igazság, nem is tudtam volna, hogyan magyarázzam el.

– Azért csak... valami segítség kellett volna... egy szomszéd... bárki...

– Nem volt kihez fordulni. Idővel aztán alábbhagyott a rosszul-lét, de nem mozdultam... vártam. Ahogy lehajtottam a hibiszkusz-bokor ágát, hogy kilessek mögüle, valami finoman recézett dolog ért a kezemhez. Alaposan oda kellett néznom, hogy lássam, mi az. Tudja, mi volt? Egy ájtatos manó, az lapult az ágon. Barnás volt a teste, és az elhúzott sötétebb foltok úgy beleolvadtak a környezetébe, hogy jóformán láthatatlanná tették. Nem mozdult, úgy tett, mintha része lenne a bokornak. De irigyeltem! Hogy szerettem volna én is láthatatlanná válni!

– Nekem is gyerekkori álmom volt. De tényleg nem mondta el az édesanyjának, hogy mi történt?

– Nem. Anyám akkoriban egy éttermet vezetett Honoluluban, későn járt haza. Már régen besötétedett, én meg még mindig a kertben lapultam, és néztem az égen a sok csillagot. Azt hittem, hogy az Atya-isten egy bozontos szakállú öregember, aki a kifeszített nagy égi vásznon járkál, és ahol a botjával kiszúrja, ott átbújik a fény – mosolyodik el halványan Theo atya egy pillanatra, és végigsimít a szája szélén. – A házból ugyan semmi világosság nem szűrődött ki, de csak akkor mertem a közelébe settenkedni, amikor anyám kocsját láttam befordulni a sarkon. Akkoriban azok a hatalmas autók voltak divatosak, csak úgy nyakalták a benzint. Anyám csodálkozott, hogy még mindig fent vagyok. Én meg beszaladtam a szobámba, még mielőtt felkattintotta a villanyt, és óvatosan ráfordítottam a zárat. Hangos, durva horkolást hallottam.

– De a következő nap csak elmondta mi történt?

– Nem – rázza Theo atya a fejét, s a V betű szárai meghúzódnak a mellén. – A nagybátyám másnap reggel elutazott. Szégyellem bevallani, de lódítottam anyámnak: azt mondtam, hogy elrontottam a gyomromat, fáj, és ezzel a ragyogó kifogással egész nap az ágyban maradtam. Egy teljes hétig kerültem az iskolát is. Otthonról a tengerpartra mentem reggelente, ott üldögéltem délutánig. Arra gondoltam, hogy ha lenne apám, neki el merném mondani, mi történt velem. Egyedül csak neki mondanám el. Magamban újból meg újból – bizony egyáltalán nem paphoz illő módon – kiszíneztem hogyan verné össze miattam Joe bácsit. De hát nem volt apám. Életemben először keservesen egyedül éreztem magamat, olyan árván, mint az a kocsonyás testű, átlátszó medúza, amelyik egy nap a homokban szikkadt, messze a víz szélétől. Mint-

ha én is rossz helyre kerültem volna! Idegen lettem a környezetemben, de még milyen idegen! Úgy éreztem, hogy a szörnyű nagy titkossal más vagyok, mint a barátaim, meg a többi fiú, és ezen már soha senki sem változtathat. Anyám persze nem értette, miért nem akarok enni, meg azt a szokatlan szomorúságot sem, amit sehogyan sem tudtam eltitkolni. „Mi bajod van?” – fürkészett mindig egészen közletről, hátha verekedés nyomait fedezheti fel. Mit mondhattam neki? Azt válaszoltam: „Semmi.” Erre tovább faggatott: „Bántottak a fiúk? Csúfolnak valamivel?” Csak a fejemet ráztam. „Fáj valamid?” – próbálkozott újból, de hát semmit sem sikerült kiszednie belőlem. Nézett, nézett rám, értetlenül csóválta a fejét, aztán, mintha megvilágosodott volna valami benne, abbahagyta a kérdezősködést. Hétvégén, amikor a tanárnőm felhívta, hogy felőlem érdeklődjék, megtudta, hogy nem járok iskolába. Neheztelően nézett rám, és hosszasan elbeszélgetett a telefonon. Emlékszem, hogy a *pubertás*-t említette, mert ezt a szót akkor hallottam életemben először, és el nem tudtam képzelni, mit értek rajta. Mindenesetre vissza kellett mennem az iskolába. Akkor vettem észre, hogy tényleg megváltoztam: félrehúzódtam a többiektől. A könyvespolcon felfedeztem Verne egyik regényét: *Utazás a holdra*.

– Jé, azt én is olvastam! – szúrom közbe azon csodálkozva, hogy sorsunk még egy váratlan ponton találkozik. – Nagyon izgalmas könyv volt, tövig rágtam miatta a körmömet.

– Azt hiszem, én is – emeli rám Theo atya a tekintetét, és futó mosolyától egy pillanatra megenyhül a szája szögletében feszülő kemény vonás. – Már a címe is sokat ígér. Ki tudta volna megjósolni akkor, hogy még életünkben meg is valósul Verne álma! Na, mindenesetre belevetettem magam a könyvbe – nagyon elvágycam innen! Egyik olvasmányt faltam a másik után, és a kis haverjaim lassan leszoktak róla, hogy labdázni hívjanak. „Könyvkukac”-nak kezdtek csúfolni. Innen származik a becenevem is: *Kukus*. A barátaim még ma is csak így hívnak.

– Sikerült valaha is elkerülnie a szigetről?

– Hogyne! Érettségi után a kontinensre mentem továbbtanulni, Kaliforniába, a papi szemináriumra meg Torontóban jártam.

– Remélem, soha többet nem találkozott a nagybátyjával!

Theo atya merően rám néz. Mellette Pál apostol a malachitköves ezüstborítás mögül tágra nyílt szemekkel figyel. A pap ke-

resztbeteszi a lábát, komótosan lassú mozdulattal eligazítja a kötösét, majd elgondolkozva folytatja:

– Egész életemben kísértett annak a napnak az emléke. Mintha a helyemet keresném a világban, sokfelé jártam, de Washingtonba sose mentem el. Nem kíváncsoztam oda... pedig mennyi az esélye annak, hogy milliányi ember között egy bizonyos valakivel összeakadunk? Én mégis úgy kerültem azt a várost, mintha az első utcasarkon az anyám bátyjába botlanék. Húsz évi távollét után hozott vissza a sors Hawaiiiba, akkor, amikor kineveztek erre a parókiára.

Alig melegegtem meg itt, amikor anyám örömmel újságolta: „Joe bátyám idejött nyugdíjba a szigetre! Nanakuliban telepedett le. Éppen hozzá indultam. Azért szaladtam be, hogy téged is magammal vigyelek. Hogy fog örülni neked!”

Egy hang sem jött ki a torkomon. Lángolt a képem. Elfordulva tettem-vettem, nehogy anyám meglássa. A vér a halántékomban... mintha kötömb préselte volna össze a mellkasomat, hogy még lélegzetet venni is alig bírtam. Az égiek tudták, min megyek keresztül, mert pont ebben a percben szólalt meg a telefon. A szomszéd egyházközség papja hívott megbeszélésre, mert közös szertartást terveztünk karácsonyra. „Most képtelen vagyok” – szabadkoztam anyám előtt. – „Át kell szaladnom a kollégához. Tudod, hogy van, az ünnepek táján mindig összejön minden.”

Persze belátta, hogy elsősorban a hivatásom a kötelességem, én meg egy néma, köszönő pillantást vetettem az égre, amikor elváltunk. A veríték is kivert arra a gondolatra, hogy szemtől szembe álljak Joe-val. Ő sem vágyhatott rá... *vagy igen?* De hát hogy találkozhatnánk a testvére előtt!? Attól ugyan nem kellett tartanom, hogy anyám elhozza a karácsonyi szent liturgiára, mert a bátyja sosem tagadta, hogy nincs nagy véleménye a vallásról, a templomokat meg éppenséggel messze elkerüli. Szégyellem bevallani, de megkönnyebbülve gondoltam erre, amikor a kocsit kihúzott az udvarból.

Már az újévet is megünnepeltük, amikor anyám egy este felhívott, és ismét előhozakodott a látogatás ötletével: „Joe gyakran szédül az utóbbi időben, panaszkodik, hogy hasogatva fáj a feje. Megígértettem vele, hogy kivizsgálhatja magát. Különben szépen, kényelmesen rendezte be a házat, már kutyája is van.

Igazán a legfőbb ideje, hogy végre meglátogasd! A jövő héten lesz a születésnapja” – mondta. A sors megint segítségemre sietett. „Ez most tényleg nem megy – könnyebbültem meg –, mert konferencián leszek Kanadában, aztán el kell kísérenem a püspököt Los Angelesbe. Az is bizonytalan még, mikor jövök vissza.” – Próbáltam teljesen természetes hangon beszélni, nehogy észrevegye, milyen szörnyű zavarban vagyok. Magamban persze keservesen lázadoztam: „hogymert ez az ember visszajönni ide? Ide, pont ide! Vajon mit gondolt? És most hogyan lesz tovább? Eddig még sikerült anyám kérése elől kibújni, de legközelebb?” Arra is iszonyattal gondoltam, hogy Joe egy nap betoppan hozzám, egyszer csak itt áll majd a küszöbön. Vagy talán felhív először? Mert bocsánatot kell kérnie hogy könnyítsen a lelkén, vagy... vagy talán *mást* akar...?

– És jelentkezett?

– Áh, nem.

– Akkor is nagy merészség volt visszajönnie ide. Én sem értem – erősítem meg a pap véleményét, és tekintetemmel ismét a keresztvégi félköröket járom be. Ekkor veszem észre, hogy a függőleges szár végén alig kivehetően megtörik az alsó ív vonala.

– Elmúlt a húsvét is – folytatja Theo atya –, és már a szokásos forróságba hajlott az idő, amikor egy reggel anyám idegesen topant be, és elsírta magát, ahogy mondta: „Joe haldoklik! Menj, add fel rá az utolsó kenetet!” – „Én?! Pont én?!” – buggyant ki belőlem a tiltakozás, és mint valami lesújtó bárd, közénk állt. Anyám éppen mondani akart még valamit, de belészorult a lélegzet, és megkövülten meredt rám. Eltakartam a szememet, remegtem. Ha utánuk nyúlhatnék a levegőbe, ha elkaphatnám a szavaimat, és bezárhatnám magamba, mint egy biztos palackba! Mert a szavak a lelkembe vágtak, és az anyáméba is. Fuldokoltunk, mint két áldozat. Sem visszavonni, sem megmásítani nem lehetett őket. Megmagyarázni? Hogyan? És most? Pont most? Ha eddig hallgattam, akkor már örökre hallgatnom kell. Emlékszem, hogy anyám próbált elsőnek magához térni. Valósággal bukdácsol felém a hangja: „Hogy, hogy miért pont te? De hát pap vagy! És ráadásul még a rokona is!” – „Az” – ingattam a fejemet. Anyám nem hagyta annyiba: „Joe – sírta –, Joe mindig kérdezett felőled, szeretett téged. Emlékszel arra a nyárra, amikor nálunk volt? Mint-

ha az apád lett volna! Te is úgy szeretted! Nem értem, hogy most meg, hogy most...” Összeszorítottam a fogamat, hogy ne vágjam a szemébe: „Még hogy *szeretett* engem! Teremtő Isten! Ha tudnád...”

Anyám könnyei két fényes csíkot hagytak az arcán, összegyűltek az ajkánál, és lecsöpögve egyre terebélyesedő foltot hagytak a selyemblúzán. Szerettem volna átölelni, vigasztalni, de csak ennyit mondtam: „Megyek, anyám, persze, hogy megyek. Mindjárt előkészíték mindent, te addig siess előre.”

– Ki gondolt volna erre! – motyogom.

Theo atya magába roskadva bólint.

– Anyám aztán könnyeit nyeldekelve elindult, és az ablak sarkából láttam, hogy kifújja az orrát, beszáll a kocsijába, és elhajt. „Úristen!” – kiáltottam – „Mondd, hogy nem igaz! Add, hogy ne legyen igaz!” Mozdulni sem bírtam. Hirtelen láttam magamat, amint gyerekként ott kuporgok a földön, és a bokor mögül a házat lesem. Hányszor próbáltam legyűrni magamban ezt az emléket, és most mégis élénkebb képekben állt előttem, mint maga a valóság. Fel is tört belőlem a zokogás, mint akkor. Aztán persze erőt vettem magamon, végtére is nem voltam már tizenkét éves... Megtörültem a szememet, és visszatértem a jelenbe. A rideg tényeket mérlegeltem: „Nincs több kitérő, találkoznom kell vele. Nem is holnap vagy holnapután, hanem percekben belül!” A valóság persze az érzéseimbe ütközött, és én fellázadtam a kényszer ellen: „Nem! Nem, és nem!” – kiáltottam, öklömmel meg hevesen belebokszoltam a levegőbe. Mozdulatomat pengő fémkoppanás követte. Ma se értem, hogy történt, de leesett a kereszt a mellemről, és végigcsúszott a padlón, mintha valamilyen titkos erő elrántotta volna előlem. Néztem a feszület után, és... megértettem.

– Ó, akkor horpadt be az alja! – bököm ki.

Theo atya felemeli a keresztet, és szótlanul nézegeti. Sóhajt egy mélyet, azután folytatja:

– Útban Nanakuli felé azért nagyon nehéz volt a szívem. Tudtam, hogy mit kell tennem, de nem akartam rágondolni. Emlékszem, egész úton a kerubok himnuszát ismételtettem magamban:

*Kik a kerubokat titkosan ábrázoljuk,
és az elevenítő Háromságnak három szent éneket ajánlunk,*

tegyünk félre mostan minden földi gondot!
Tegyünk félre mostan minden földi gondot!

– Keresztek... – jegyzem meg halkán. – Sokféle van... De annyi idő telt el, csak megváltozhatott azért az a nagybácsi is.

– Alaposan megöregedett az elmúlt évek alatt, alig ismertem rá. Persze, a körülmények is másak voltak, mint *akkor*... ez is segített. Az ágy fejénél műszerek... vékony cső az orrában, a karjában...

– És a mamája? Megtudta?

– Áh, dehogy! Soha! Csendesen felállt, és kiment a kórteremből.

– És Maga?

Theo atya hosszú pillantást vet rám.

– Hm-m – ingadozik egy pillanatra. – Odaléptem az ágyhoz, és megfogtam az öreg kezét. „Joe” – szólítottam. Felnyitotta a szemét. Tiszta, ártatlan tekintettel nézett rám, és alig észrevehetően elmosolyodott. Torkomon akadt a szó. Mélyen a szemébe néztem, olyan mélyen, hogy a lelke közepébe láthassak. Kerestem, valósággal eszelősen kutattam valami szégyen vagy megbánás nyoma után, de Joe fáradt tekintetéből csak a szeretet sugárzott. Nem akartam hinni a szememnek: „Lehetetlen, hogy ne emlékeznek semmire!” – És akkor eszembe jutott, hogy dülöngélt be a házba. De mit mondom, hogy eszembe jutott! Mintha egy filmet pergettek volna előttem, olyan világosan láttam mindent a legapróbb részletekig. Akkor nyilallt belém a felismerés: „Ez az ember az eszméletlenségig részeg lehetett! Az alkohol ördöge korbácsolta fel benne a vágyakat úgy, hogy... hogy nem volt ura önmagának... nem is tudta, mit cselekszik! Nem tudta!” Szóval csak állok ott, nézem az öreget, és lassan felfogom, hogy nincs mit megbocsátani. Két kezembe fogom csupa csont kezét, megsimogatom, és feladom rá az utolsó kenetet...

Theo atya egy pillanatra széttárja a kezét, majd az ölébe ejti. Mögötte a polcon hallgat a sok könyv, hallgatok én, és a tisztás szélén vonulataik mély hasadékaiba tekintve hallgatnak a hegyek. Még csak ők tudják, hogy az öreg pap erőtlen szuszogása szétfoszló sóhajjá csendesülve éppen feléjük tart. Az üveg zsalugáteren beáramló szél most felrepíti a fehér lenvászón függőnyt; az felduzzad, s amint lassan leereszkedik, palást alakját veszi

fel. Csendesen, majdnem bűgva egy hang keletkezik bennem.
Még egy, aztán újabbak csatlakoznak hozzá, míg egyszerű dal-
lammá terebélyesednek, és ritmusba rendeződnek:

